

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

**Připravenost a edukace začínajících policistů
v oblasti taktiky a komunikace při výslechu
s pachatelem přečinu krádeže vloupáním**

(Bakalářská práce)

České Budějovice 2015

Vedoucí práce:

JUDr. Mgr. Michal Holčapek

Vypracoval:

Miroslav Rojdl

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Trhových Svinech, dne

.....

Miroslav Rojdl

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Mgr. Michalu Holčapkovi, za odborné vedení, cenné rady a trpělivost při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych rád poděkoval kolegům z OOP Trhové Sviny, od nichž jsem se mohl učit policejní práci.

Anotace

Lidská společnost v současné době žije velice rychlým tempem, které je spojené s pokrokem v rozličných odvětvích, což přináší řadu výhod. Zároveň se však vyskytují problémy, které mohou společnost narušovat. Kriminalita roste a často bývá obtížné odhalit pachatele trestného činu. Proto je důležité, aby noví jedinci nastupující do výkonu služby byli řádně připraveni. Začínající policista by měl mít povědomí o různých přečinech a měl by je umět řešit. Tato práce se zaměřuje na připravenost začínajících policistů na taktiku a komunikaci během výslechu pachatele přečinu krádeže vloupáním. Teoretická část práce se zabývá charakteristikou Policie České republiky, vzděláváním, výslechem, krádeží a jejími pachateli. V této části jsem čerpal z odborné literatury, popř. rešerší odborných knih. Praktická část je založena na kvalitativním sociologickém výzkumu, který je zaměřen na připravenost začínajících policistů na výslech pachatele přečinu krádeže vloupáním. Data získaná pomocí hloubkových rozhovorů jsou zpracovaná podle metod zakotvené teorie.

Annotation

Human society lives in really fast pace nowadays which is connected with typical progress in different parts. It can also bring a range of advantage however there are some problems which can disturb our society. Criminality rises and it can be very difficult to reveal law-breakers. Therefore it is very important for new police individuals to be ready properly. Beginning policeman should be aware of different offences and should be able to solve them. This work is focused on readiness of beginning policemen at tactics and at communication during the police interrogation, especially in burglary cases. Theoretical part deals with characteristics of the Czech Republic Police System, education, interrogation, burglary and its offenders. In this part I have drawn from special literature or from its research. Practical part is based on qualitative sociological survey which is focused on readiness of beginning policemen at interrogation, especially in burglary cases. Gained data are arranged according to the methods of exact theory.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	11
1.1 Edukace	13
1.1.1 Edukace začínajících policistů	16
1.2 Didaktické principy	17
2 VÝSLECH	20
2.1 Kategorizace výslechu	22
2.2 Zásady komunikace během výslechu	22
2.3 Techniky užívané při výslechu	25
3 KRÁDEŽ	28
3.1 Přečin krádež vloupáním (dle § 205 odst. 1, písm. b).....	28
3.2 Stopy a jejich důležitost k usvědčení pachatele	30
3.2.1 Druhy stop	31
3.2.2 Zajišťování stop	32
3.3 Evidování přečinů krádeží spáchaných vloupáním.....	33
3.4 Pachatel trestného činu.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 PŘIPRAVENOST A EDUKACE ZAČÍNAJÍCÍCH POLICISTŮ V OBLASTI TAKTIKY A KOMUNIKACE PŘI VÝSLECHU S PACHATELEM PŘEČINU KRÁDEŽE VLOUPÁNÍM	37
4.1 Úvod do problému a cíl výzkumu	37
4.2 Výzkumný problém.....	38
4.3 Výzkumná otázka.....	40
4.4 Kvalitativní výzkum.....	40
4.4.1 Zakotvená teorie.....	42
4.4.2 Metoda sběru dat.....	43
4.5 Výběr výzkumného vzorku	43
4.5.1 Charakteristika účastníků výzkumu	44
4.6 Výzkumné prostředí a časové rozvržení	45
4.7 Analýza dat.....	45
4.7.1 Kategorie: Taktika a její aplikace během výslechu.....	46
4.7.2 Kategorie: Komunikace s pachatelem přečinu krádeže vloupáním	50

4.7.3 Kategorie: Přípravenost začínajícího policisty na výslech pachatele přečinu krádeže vloupáním	53
ZÁVĚR.....	58
POUŽITÁ LITERATURA.....	60
SEZNAM PŘÍLOH.....	64

Úvod

Život v současné době nám přináší mnoho výhod. Dnešní společnost je zvyklá na vysoké tempo, technické vymoženosti a propojení celého světa. Zároveň však přibývá trestné činnosti s tímto spojené. Kriminalita je často diskutovaný problém zatěžující naši společnost.

Tato práce se zabývá policejní činností spojenou s výsledkem pachatele přečinu krádeže vloupáním začínajícími policisty. U majetkových trestných činů, zejména u krádeží spáchaných vloupáním, se daří objasňovat tyto skutky jen v malém počtu. Proto by měli být policisté řádně připraveni na jednání s pachatelem. Pomocí získaných zkušeností, komunikačních a psychologických dovedností by měli při výsledku usvědčit pachatele ze spáchání přečinu.

Spisový materiál přečinů krádeží vloupáním, kde jsou informace o možném pachateli, ve většině případů dostávají zkušení policisté, kteří provádí výslechy. Je dobré, aby těmto výslechům byli přítomni právě začínající policisté. Může jim to přinést řadu nových zkušeností a poznatků pro jejich praxi.

Před výslechem je potřeba se řádně připravit, prodiskutovat důkazní materiál a domluvit, v jakou dobu budou důkazy proti pachateli předloženy. Během přípravy výslechu je dobré si promyslet i taktiku výslechu, která se ale často v průběhu mění a prolíná s další, jak podle chování, tak podle výpovědi pachatele. Při výslechu je nutno improvizovat a nelze si jej dopředu přesně naplánovat s ohledem na to, že každý výslech a pachatel je jiný. Nově začínajícímu policistovi je potřeba před začátkem výslechu vysvětlit jaké úkoly během výslechu bude plnit.

Práce bude rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části budou obsaženy pojmy, které se vyskytnou v části praktické. Je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola se bude snažit přiblížit fungování vzdělávání Policie České republiky, druhá se bude zabývat výslechem a jeho specifiky a poslední bude informovat o pojmu krádež. Tyto kapitoly vycházejí z analýzy odborné literatury, popř. rešerší odborných knih.

Empirická část je založena na kvalitativním výzkumu, který čerpá z rozhovorů se začínajícími policisty i s policisty s praxí. V této kapitole je

charakterizován cíl, výzkumné otázky, výzkumné metody, výzkumný vzorek a na závěr samotné výzkumné šetření.

Cílem bakalářské práce je prostřednictvím teoretické části navrhnout edukační materiál pro nové policisty, kteří budou vyslýchat pachatele krádeže vloupáním. Přípravenost ověřím kvalitativním výzkumem. Oslovení respondenti budou začínající policisté s praxí kratší než jeden rok, zároveň mě bude zajímat i názor služebně starších policistů s dlouholetou praxí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Policie České republiky

Policii České republiky považujeme za jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který byl zřízen zákonem České národní rady, dne 21. června 1991. Jeho hlavním úkolem je sloužit veřejnosti - chránit bezpečnost osob a majetku, veřejný pořádek ale i předcházet trestné činnosti. Další úkoly plní podle trestního řádu a na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti, jež jí byly svěřeny zákony a předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky.¹

Policie České republiky patří pod ministerstvo vnitra. Policii tvoří: policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Krajských ředitelství policie je podle zákona zřízeno čtrnáct. Územní obvody ředitelství se shodují s územními obvody čtrnácti krajů České republiky. (Vokuš, 2010: 3)

Hrudka, Zámek a kol. uvádí, že: „*Z pohledu správní teorie, zabývající se organizací veřejné správy, Policii České republiky řadíme mezi veřejné sbory, které jsou označovány jako tzv. další součásti státní správy, a vedle vlády, ministerstev, jiných správních úřadů a hlavy státu jsou přímými vykonavateli státní správy a součástmi moci výkonné.*“ (Hrudka, Zámek a kol., 2012: 11) O současném pojetí Policie se dá říci, že je institucionální. Naproti tomu stojí pojetí materiální, které zahrnuje rozsah činnosti vykonávanou policií. Policie však není právnickou osobou, tu zde zastupuje stát Česká republika. (Hrudka, Zámek a kol., 2012: 11)

Jak již bylo řečeno, Policie České republiky jako celek nemá právní subjektivitu. Podle §3 zákona č.219/2000 o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích jsou určeny úřady, které jsou organizačními složkami státu, a mezi nimi se Policie ČR nenachází. Není samostatnou institucí, a proto se její práva a povinnosti odvíjí od českého státu. Má svůj název podle §1 zákona č. 273/2008.

Policie České republiky je rozdělena na službu pořádkové policie, službu dopravní policie, službu cizinecké policie, leteckou službu, pyrotechnickou službu, ochrannou službu, službu kriminální policie a vyšetřování a další specializované služby. (Vokuš, 2010: 3)

¹ Zde autor vychází ze: Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, Praha 2013, Vydalo Policejní prezidium ČR s.3-4

Za základní pojetí policejní práce 21. století můžeme podle Vangeliho považovat motto: „*police slouží veřejnosti*“ (Vangeli, B., 2009: 2). Službu veřejnosti lze chápat jako kooperaci s orgány státní správy a samosprávy, s právníky a fyzickými osobami, a to ve věcech týkajících se zajišťování záležitostí veřejného pořádku. Policie České republiky je prostřednictvím svých zaměstnanců – policistů – každodenně v kontaktu s veřejností. Mezi občany a policií tak dochází k interakci a ze strany občanů k utváření názorů na činnost Policie České republiky. Toto může mít vliv i na důvěru, kterou jedinec v tuto instituci má a tudíž to ovlivňuje i míru úspěšnosti při plnění úkolů Policie České republiky.

Služba pořádkové policie představuje základní pilíř Policie České republiky. Ve službě pořádkové policie slouží zhruba 19 000 policistů a je službou nejpočetnější a co do obsahu činnosti službou nejuniverzálnější. K přímému kontaktu pořádkové policie s veřejností slouží síť obvodních oddělení.

Policisté vykonávají na obvodních odděleních nepřetržitou dozorčí službu a zajišťují tak jejich trvalou akceschopnost. Dozorčí služba přijímá oznámení, žádosti a další podněty a obstarává stálý styk se všemi, kterým policie poskytuje své služby a se kterými přitom spolupracuje.

Při výkonu služby předcházejí a zabraňují přestupkům a trestným činům, odhalují je a zakročují proti jejich pachatelům. Provádějí prvotní opatření na místě činu a pátrají po hledaných a pohřešovaných osobách i věcech. V přestupkovém a trestním řízení se příslušníci pořádkové policie zaměřují zejména na drobnou majetkovou kriminalitu, která patří mezi nejrozšířenější a veřejnost nejvíce obtěžující.

Stejně je zaměřena také jejich preventivní činnost, která spočívá především ve spolupráci s obcemi a jejich obyvateli. Moderní pojetí policejní práce kladoucí důraz na službu veřejnosti bývá označováno anglickým výrazem *Community Policing*². (Vokuš, 2010: 22)

Jak uvádí Vokuš, policista má velmi náročnou práci, kdy musí mít celou řadu kompetencí, je povinen dodržovat pravidla zdvořilosti a chovat se důstojně k sobě i ve vztahu k ostatním. V případě ohrožení je povinen zaměstnanec Policie České republiky provést úkon v rámci své pravomoci, aby ohrožení odstranil, a to i v době,

² Jeho smyslem je zapojení veřejnosti do policejní práce tak, aby se zvýšila její efektivita a současně zapojení policisty do veřejného života tak, aby se zvýšila jeho společenská prestiž.

kdy je mimo službu, je-li bezprostředně ohrožen život nebo zdraví osob, či majetek. Během takového zásahu musí policista postupovat tak, aby nedošlo k újmě a zásahu do práv a svobod osob. (Vokuš, 2010: 12)

Aby byl jedinec schopen obstát ve výše uvedených bodech, je potřeba dbát na jeho připravenost na tyto situace. Základním nástrojem je systém vzdělávání, který by měl vycházet ze současné společenské situace. Měl by uchazeči poskytnout dostatečné množství informací, aby znalosti a dovednosti, které jsou podstatné pro výkon služby, byly odpovídající potřebám společnosti.

1.1 Edukace

Didaktika je slovo pocházející z řečtiny, didaskain v překladu znamená učit se, vyučovat, vysvětlovat či vykládat. „*Didaktiku chápeme jako vědu o vyučování, přičemž proces vyučování je chápán jako vzájemné propojení výchovy a vzdělávání. V moderní pedagogice se tento vztažný pojem označuje jednoslovným výrazem edukace.*“ (Procházka, Somr, 2008: 6)

Během edukace na sebe vzájemně působí dva subjekty, přičemž každý má svou roli – edukátor (učitel) a edukant (učící se). Vztah mezi nimi se nazývá interakce. Proces vyučování by měl být založen na součinnosti edukátora a edukanta a měl by vést k určitým cílům. Jinými slovy očekávaný výsledek je cílem vyučování a výše zmíněná interakce k němu směřuje. (Procházka, Somr, 2008: 7-8)

Ve většině případů je didaktika považována za součást pedagogiky, vědy o výchově a vzdělávání. Avšak pro teorii týkající se vyučování dospělých se také používá termín andragogika. Proto je možno didaktiku dospělých chápat jako součást andragogiky. „*Didaktika dospělých je vymezena jako teorie výuky dospělých, tj. vyučování na straně lektora a učení na straně účastníka. Na rozdíl od klasické didaktiky je didaktika dospělých orientována na dospělého účastníka vzdělávání, na jeho schopnost učení.*“ (Mužik, 2005: 6)

Dle Beneše není používání termínu andragogika v našem prostředí příliš známo. Definuje ji takto: „*Andragogika je vědní a studijní obor zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení se dospělých. Existují rozdílná pojetí andragogiky.*

V našem pojetí je andragogika specifická součástí věd o výchově, vzdělávání a vyučování.“ (Beneš, 2008: 11)

Během vývoje této vědní disciplíny došlo k různým vymezením a stejně tak k rozličným výkladům, jak uvádí Mužík. Stejně tak je důležité, že didaktika dospělých nezapomíná na rozvoj moderních technologií a snaží se na tento proces reagovat. (Mužík, 2005: 6-7)

Jak uvádí Procházka a Somr, je všeobecně známo, že každý člověk se učí celý svůj život. Vzdělání tedy není ukončeno v dětství, ale dá se považovat za celoživotní proces. Je prokázáno, že dospělý je vzdělavatelny, s věkem tato schopnost nemizí.

Dokonce se dá říci, že v dospělosti má jedinec výhody jako např. vyšší schopnost soustředit pozornost; dokonalejší vnímání (díky zkušenostem a kritickému myšlení); vyšší úroveň způsobu myšlení; paměť ztrácí mechanickou schopnost zapamatování si, využívá místo toho zapamatování si na základě souvislostí a pochopení podstaty, což je trvalejší. Naopak se mohou objevit i překážky, vlastnosti člověka:

- **Receptivita** (pasivita, pouhé naslouchání a přihlížení, konzervativní postoj)
- **Normativita** (důležité je, jak se chovají všichni, nesamostatnost, hledání vzorů, obecná pravda je absolutní)
- **Reflektivita** (všechno vnímáme jako objekty, jsou to prostředky a účely)

(Procházka, Somr, 2008: 13-14)

Pokud bychom se zaměřili na postavení vzdělávání dospělých, zjistíme, že se nejedná o jednotný systém, jako je tomu u státně regulovaného školství. Patrné je, že hodnota vzdělání v současné době roste. Dochází k posunu od zájmového a všeobecného vzdělávání dospělých ke vzdělání, které je zaměřené na profesní kvalifikaci a kompetence. (Beneš, 2008: 24-28)

Učení dospělého je závislé na celé řadě faktorů. Každý člověk má své potřeby, zájmy i vlohy a zároveň na něj působí emoce, což má společně velký vliv na průběh i výsledky učení dospělého. *„Dospělí lidé se učit mohou, ale nemusí. V didaktice se někdy hovoří o „boji o motivaci účastníků k učení“.* (Nechce se mi do toho...)“ (Mužík, 2005: 9) Dospělý člověk si vždy musí ujasnit, proč se do učení pouští, co ho k tomu vede. Nejlepší je, když je výsledkem těchto úvah vlastní motivace.

Dle Mužíka cesta k dosažení vzdělání není jednoduchá a má řadu překážek, které je nutné překonat. Sebmotivaci je nutné neustále přiživovat a udržovat např. jednotlivými úspěchy, protože toto dospělému pomáhá k probuzení další chuti k učení, k získání energie k učení. Každý dospělý, který stojí o další vzdělávání, by si měl uvědomit, že cílem těchto vzdělávacích procesů je zvýšení výkonnosti pracovníků. To vede ke zvýšení jejich možností na pracovním trhu.

Procházka a Somr uvádějí jako nejvýznamnější motivy: potřebu zbavit se vlastních nedostatků, potřebu rozvíjet se, potřebu sebeuplatnění, potřebu ocenění, tížádost, pocit nejistoty, vliv existenčních problémů, atd. (Procházka, Somr, 2008: 17-18)

Podle Beneše na člověka působí celý komplex motivů, který se vyvíjí a prochází proměnou, a proto se tedy nedá jednoznačně hierarchizovat. Motivы vznikají již během povinné školní docházky, což je důvod, proč se nechají někteří potenciální zájemci od vzdělání odradit. Přesto Beneš na základě celosvětových výzkumů uvádí tyto motivы: např. sociální kontakt, profesní důvody, participace na politickém, popř. komunálním životě, vnější zájmy (doporučení zaměstnavatele),...(Beneš, 2008: 83-84)

Intelektuální novost je primárním motivem organizace vzdělávání dospělých. Účastník výuky musí mít pocit, že látku zvládne. Mezi vyučujícím a účastníkem vyučování musí panovat pozitivní klima vyplývající z komunikace. A v neposlední řadě, jak již bylo řečeno, dospělý musí zažívat úspěch, který účastníka vede k pokroku v učení. *„Učební látka by měla vzbuzovat zájem o věc (intelektuální novost), případně jako výchozí situaci vyvolat poznávací konflikt. V centru pozornosti však musí být hlavní nosný motiv – praktický užitek ze vzdělávání. K tomuto účelu přispívají i další motivační opatření ze strany lektora i andragoga, zejména zdůrazňování praktické aplikovatelnosti získaných poznatků, dovedností či návyků.“* (Mužík, 2005: 41)

Pokud tyto informace shrneme, můžeme dojít k závěru, že základem vzdělávání dospělých je získávání informací, odborných vědomostí, dovedností či návyků, což vede ke zvýšení výkonnosti, která může mít dopad na sociální stránku a samozřejmě individuální užitek jedince. (Mužík, 2005: 9-13)

1.1.1 Edukace začínajících policistů

Podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů „systém vzdělávání zahrnuje:

1. kvalifikační přípravu, která obsahuje

- a) studium k získání stupně (a oboru) vzdělání (§ 19 odst. 2 a 3 zákona)
- b) studium k získání zaměření vzdělání (§ 19 odst. 4 zákona)
- c) studium k získání dalšího odborného požadavku podle § 19 zákona (jedním z kvalifikačních kursů je i základní odborná příprava)
- d) studium ve specializační přípravě, která poskytuje kvalifikaci v režimu § 45 odst. 2 písm. b) zákona k vybraným činnostem,

2. další odbornou přípravu, která zahrnuje systém i služební přípravy dle § 45, 77 zákona

3. přípravu na vykonání služební zkoušky

4. systém manažerského vzdělávání³

Základní odborná příprava se skládá ze dvou částí, jak uvádí Policie České republiky na svých internetových stránkách.

První část je shodná pro všechny policisty (pořádkové, dopravní a železniční policie). Jejím cílem je zvýšit psychickou a fyzickou zátěž (kvůli ověření vhodnosti posluchače pro práci policisty), vštípit návyky pro službu Policii ČR, navázat vztah k Policii ČR, naučit se reagovat na služební povely. Po absolvování první části odborné přípravy může být policistovi přidělena služební zbraň.

Během druhé části základní odborné přípravy si má policista osvojit odborné (oblast etiky policejní práce, odbornost a právní vědomí) a sociální kompetence⁴. Během této fáze vzdělávání se využívá modelových situací a praktických cvičení, policisté se učí používat donucovací prostředky a taktiku s důrazem na vlastní bezpečnost. Polovina časové dotace je přímý výcvik v řízeném výkonu služby na vybraných útvech policie za účasti instruktorů středisek. Cílem této části je zvýšit sebevědomí a jistoty během rozhodování, zvládnout komplexní řešení jednoduchého služebného zákroku.

³ <http://www.policie.cz/clanek/system-vzdelavani-a-vycvik-policistu-39.aspx> [citováno dne 24.9.2014, 11.30 hod.]

⁴ „Kompetence = rozsah působnosti nebo činnosti, souhrn oprávnění a povinností svěřených právní normou určitého orgánu nebo organizaci, příslušnost po odborné nebo věcné stránce, funkční nebo služební pravomoc“ (Petráčková, Kraus, 2001: 404)

Absolventi středních škol či odborných učilišť s maturitou stráví základní odbornou přípravou 12 měsíců. „Skládá se z nástupní přípravy uskutečněné na školním policejním středisku KŘP a školní části realizované vyšší policejní školou MV v Praze, v Brně a v Holešově. Školní část je rozdělena řízenou odbornou praxí realizovanou na školních policejních střediscích a vybraných policejních útvarech (1 měsíc na školním policejním středisku + 6 měsíců ve VPŠ - I. školní část + 2 měsíce na školním policejním středisku a útvarech Policie ČR + 3 měsíce ve VPŠ MV II. školní část). Celá základní odborná příprava je zakončena závěrečnou ústní a praktickou zkouškou, zkouškou z fyzické zdatnosti, prověřkovým cvičením ze střelecké přípravy, taktiky a z použití donucovacích prostředků.“⁵

Základní odborná příprava pro absolventy vysokých škol (zaměřených na právo, právní a veřejnoprávní činnost) trvá 8 měsíců (1 měsíc na školním policejním středisku + 2 měsíce ve VPŠ - I. školní část + 2 měsíce na školním policejním středisku a útvarech Policie ČR + 3 měsíce ve VPŠ MV II. školní část). K zařazení policisty do zkrácené základní odborné přípravy dochází po absolvování didaktického testu, který ověřuje teoretické znalosti.

Aby byl policista přijat do služebního poměru na dobu neurčitou, musí vykonat tzv. služební zkoušku. K té může dojít nejdříve půl roku a nejdéle tři roky od absolvování základního odborného výcviku.

1.2 Didaktické principy

Aby byl edukační proces efektivní, dle Procházky a Somra je potřeba dodržovat ze strany edukátora didaktické zásady. „Didaktické zásady jsou obecné požadavky, vyplývající ze základních zákonitostí vyučovacího procesu, mají rozhodující vliv při stanovení obsahu, metod a organizace edukačního procesu. Jde o vzájemně, dialekticky propojený, komplexní systém, který je nutné používat komplexně a promyšleně ve všech etapách vyučovacího procesu jako jeho prostředek a nezbytnou součást.“ (Procházka, Somr, 2008: 25)

⁵ <http://www.policie.cz/clanek/zakladni-odborna-priprava-a-dalsi-vzdelani-policistu.aspx> [citováno dne 24.9.2014, 12.08 hod.]

Každý vyučovací proces má tedy své zobecněné požadavky, což jsou didaktické principy. Ve výuce dospělých uvádí Mužík tyto hlavní principy: názornost (vizualizace), uvědomělost a aktivita (participace), přiměřenost, trvalost a soustavnost.

1. **Názornost** – má ve výuce dospělých specifický význam, protože pro toto učení je důležité použití ilustrací, animací nebo osobního předvedení činnosti vyučujícím. Dospělý si má utvářet představy a osvojovat pojmy a vztahy díky pozorování. Názornost je jen vyučovacím prostředkem, ne cílem. Funkce názornosti spočívá v rozvoji pozorovacích schopností a myšlenkových procesů účastníků.
2. **Uvědomělost a aktivita (participace)** – aktivizace účastníků je důležitou úlohou vyučujícího, jelikož prostřednictvím ní lze dosáhnout participace na výuce. Účastníci by měli být vedeni k tomu, aby využili nově nabytých vědomostí a dovedností při řešení praktických problémů. Lektor by měl spojovat teorii s praxí.
3. **Přiměřenost** – je požadavkem, aby obsah výuky, obtížnost výuky a způsob prezentace výuky odpovídaly schopnostem a odborné úrovni účastníků. Tento princip má vliv na zpětnou vazbu vyučovaného i vyučujícího. Nezbytné je, aby lektor znal úroveň vědomostí, pracovní prostředí a role, které zastávají na pracovišti, protože teprve v tomto případě může přispět k profesnímu rozvoji i formování osobnosti účastníků.
4. **Trvalost** – je požadavek směřující k tomu, aby si účastníci osvojené vědomosti či dovednosti zapamatovali, vybavili a použili v praxi. Trvalost souvisí s pamětí, a proto je pro ni důležité opakování a procvičování učiva.
5. **Soustavnost** – uplatňuje lektor především tím, že účastníky připraví k aktivnímu vnímání učiva, obeznámí je s cíli a strukturou učiva a využívá logického sledu učební látky. Učivo nesmí být pro vyučované chaotické. (Mužík, 2005: 77-79)

Procházka a Somr vycházejí z výše uvedených zásad a principů a uvádějí, že ve vzdělávání dospělých nalezneme v praxi především tyto principy a zásady:

- a) Princip přiměřenosti

- b) Princip uvědomělosti
- c) Princip postupnosti
- d) Princip systematičnosti
- e) Princip názornosti
- f) Princip aktivity
- g) Princip soustavnosti a kontinuity práce
- h) Princip spojení teorie s praxí
- i) Princip individuálního přístupu
- j) Princip kulturnosti (respekt k lidské důstojnosti)
- k) Princip generalizace (zevšeobecnění)
- l) Princip optimálního řízení (soustředění na hlavní fakta a jejich vztahy s využitím zkušeností dospělého)

2 Výslech

Existuje celá řada definicí výslechu, avšak pro potřeby této bakalářské práce použijeme pouze vybrané. Na výslech je možno nahlížet z více hledisek, proto můžeme jeho povahu považovat za interdisciplinární.

Spurný uvádí, že výslech je možno chápat z pohledu trestního práva jako na procesní úkon. Kriminalistika považuje výslech za kriminalistickou metodu a forenzní psychologie za specifickou formu sociálního styku. Pokud nahlížíme na výslech jako na interdisciplinární jev, může nám to pomoci snížit tendence k jednostrannému přístupu, což se často v praxi projevuje. Vyslýchající využívá jednoho pojetí na úkor ostatních.

Trestní právo udává základní pravidla vedení výslechu, která jsou závazná. Vyslýchaný je v tomto pojetí nositelem práv a povinností vycházejících z jeho vztahu k šetřenému skutku.

Kriminalistika, konkrétně kriminalistická taktika, se zabývá obecnými postupy a praktickými doporučeními výslechu, jenž by měl vést k získání důkazního materiálu o spáchaném skutku.

Forenzní psychologii lze považovat za podpůrnou disciplínu navazující na kriminalistiku. Jejím úkolem je poznávat a rozvíjet psychologickou rovinu výslechu. Vyslýchaný je nositelem aktuální sociální role. (Spurný, 2003: 13-24)

„V nejobecnějším slova smyslu chápeme výslech jako právně regulovaný proces získávání, zpracování, hodnocení a dokumentování informací o skutku, který je předmětem vyšetřování. Cílem výslechu je získat v procesu interakce mezi vyslýchajícím a vyslýchaným úplnou a věrohodnou odpověď, která má – při dodržení podmínek stanovených trestním řádem – charakter důkazu.“ (Spurný, 2003: 13)

Podle Konráda je výslech v kriminalistické praktické činnosti považován za metodu získávání výpovědi, popř. vysvětlení. Kriminalisticky významná událost je pro člověka informace, která se ukládá do lidského vědomí v tzv. paměťových stopách. Paměťovou stopu utváří materiální nositel informace a informace samotná. Za kód paměťových stop pak lze považovat hlavně lidskou řeč. Informaci obsaženou v paměťových stopách může vydělit pouze osoba, jejíž vědomí je nositelem informace. Výpověď lze z tohoto pohledu považovat za formu projevu informačního signálu. (Konrád, 2008: 7)

Dle Konráda můžeme výslech definovat jako: „*metodu kriminalistické praktické činnosti, kterou se z důvodů uvedených v zákoně získávají formou výpovědi (vysvětlení) kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslýchaných osob, za přísného respektování a dodržování práv i povinností daných zákonem vyslýchanému i vyslýchajícímu.*“ (Konrád, Němec, Novotný, 2008: 7)

Matiášek, Bárta a Soukup uvádí definici výslechu jako vyšetřovacího úkonu tak, že se jedná o „*složitý tvůrčí proces určený aktivní činností vyslýchajícího, zaměřený – při důsledném zachování zásad vyplývajících z trestního řádu a z doporučení vypracovaných kriminalistikou – k tomu, aby získanou a protokolárně podchycenou výpovědí formou ústního, písemného nebo nonverbálního projevu vyslýchaného byly obstarány potřebné pravdivé a věrohodné poznatky o vyšetřované události, které představují soudní důkaz.*“ (Matiášek, Soukup, Bárta, 1970: 56)

Za cíl výslechu je tedy považováno získání úplné a pravdivé výpovědi (vysvětlení), která je podstatná pro další trestní řízení či plnění dalších úloh Policie ČR. (Konrád, 2008: 8) Jde tedy o získání pravdivých informací o skutkovém stavu věci, ve kterém jsou nejasnosti. Trestní řád udává právní rámec výslechu jakožto procesního úkonu. Z pohledu četnosti důkazních prostředků jde o nejčetnější a nejdůležitější prostředek. Může mít důkazní nebo pouze informativní charakter. (Chmelík a kol., 2005: 161-163)

Výslech je prováděn na základě kriminalistické taktiky, která využívá pomocné a doplňkové funkce forenzní psychologie. Taktika výslechu a její úspěšnost tedy vychází z psychologických poznatků.

Aby mohl být výslech uskutečněn, je potřeba splnit určité podmínky, které vedou ke zdárnému průběhu výslechu, k vytvoření přiměřené atmosféry. Vyslýchaný má být uveden do čisté a upravené kanceláře. Je nutné zajistit, aby prostředí, v němž výslech probíhá, bylo klidné, bez rušivých elementů. Během výslechu by měl vyslýchající zaujímat místo naproti vyslýchanému, protože je důležité pozorovat i neverbální prostředky komunikace (viz kapitola 2.2).

2.1 Kategorizace výslechu

Chmelík a kol. uvádí, že jedním z kritérií, podle kterých lze výslechy členit, je postavení vyslýchané osoby v procesu. Na základě tohoto člení výslech na: **vysvětlení, výslech svědka, výslech poškozeného, výslech znalce, výslech podezřelého, výslech obviněného a výslech obžalovaného.**

Pro správnou volbu taktiky výslechu je velmi důležitým kritériem kategorizace výslechů podle charakteru procesu komunikace mezi vyslychajícím a vyslychaným, rovněž vztah vyslychaného člověka k vlastní výpovědi, jak uvádí Konrád.

Kategorizace na základě charakteru komunikace a interakce mezi vyslychaným a vyslychajícím je dělena na **přímý výslech** (převážná část výslechů v praxi; komunikace a interakce probíhá přímo, bez zprostředkovatele) a **nepřímý výslech** (v tomto případě do výslechu vstupuje zprostředkovatel, např. tlumočník – v tomto případě je využití některých, zejména psychologických, taktických postupů ztíženo, v některých případech i znemožněno).

Rozdělení výslechů **podle vztahu vyslychaného k vlastní výpovědi je ve třech skupinách.** První skupina obsahuje výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu a jejichž úmysl je ve shodě s nastalým následkem. Druhá skupina zahrnuje výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu, ale úmysl se nekryje s nastalým následkem. Třetí skupina zastupuje výslech osob, které pravdu vypovídat nechtějí. (Konrád, 2008: 8)

Další druhy výslechu lze dělit podle trestní minulosti vyslychaného (osoba trestaná či netrestaná), procesního postavení vyslychaného (výslech svědka, podezřelé osoby, ...), podle osobnostních vlastností, věku, fyzického a psychického stavu (mladší 15-ti let, osoby zraněné, staré, nemocné, apod.), podle úplnosti a věrohodnosti. (Učební materiál Střední policejní školy MV v Brně)

2.2 Zásady komunikace během výslechu

Potřeba dorozumívat se byla a je jednou ze základních potřeb člověka od začátku lidské společnosti. Dá se říci, že všude, kde jsou lidé, dochází

k dorozumívání se, ke komunikaci, tedy k procesu, při kterém si lidé předávají informace. Během výslechu dochází ke komunikačnímu procesu, kdy probíhá přenos informací mezi vyslychaným a vyslychajícím. Komunikace se stává nositelem jejich vzájemného kontaktu.

Komunikace, jakožto jeden z nejdůležitějších sociálně psychologických procesů, je zkoumána z mnoha hledisek. Je „základní složkou mezilidské interakce, která je uskutečňována na základě společenského konsensu, tj. sdíleného souboru významů, na základě kterého jsou lidé schopni se dorozumívat.“ (Vykalová, 2000: 77)

Vysekalová uvádí, že obecně zůstává odesílatel a příjemce hlavními stranami procesu komunikace. Komunikační nástroje jsou tvořeny médiem a zprávou. Důležité je, aby adresovaný vnímal a pochopil zprávu skutečně tak, jak ji myslel její adresát. V průběhu komunikace je přenášené sdělení kódováno odesílatelem a následně dekodováno příjemcem. Pokud chceme správně porozumět sdělení, je důležité, abychom zprávu jasně interpretovali. K tomu dojde jen tehdy, když jsou jednotlivé prvky uchopeny ve vzájemných souvislostech. (Vysekalová, 2001: 19)

I když vyšetřovatel pracuje podle trestního řádu samostatně, je součástí týmu, podle Boukalové. Jeho úkolem je vést vyšetřování (každý pachatel je jiný), spolupracovat s kolegy i experty. Proto je nutné, aby byl vybaven variabilními sociálními a komunikačními dovednostmi. (Boukalová, 2012: 57) „*Množství a přesnost získaných informací má pro efektivní průběh vyšetřování zásadní význam. Vyšetřování trestné činnosti specificky poznamenává komunikaci svým zaměřením na obsah – shromáždění co největšího množství přesných informací. Úspěšná komunikace se tedy stává v některých případech pro vyšetřování klíčovou.*“ (Boukalová, 2012: 57)

Výslech se zakládá na komunikaci mezi dvěma subjekty – vyslychaný a vyslychající. Přičemž vyslychaný je v pozici vypovídajícího a vyslychající je osoba, která požaduje po vyslychaném skutečnosti týkající se kriminalisticky i trestněprávně relevantní události, jak uvádí Chmelík. Od začátku samotné komunikace dochází samovolně k tzv. interpersonální percepci, jež může ovlivnit celý průběh a výsledek celého výslechu negativním způsobem. Jedná se o:

- **první dojem:** kdy si vyslýchaný i vyslychající utvoří jeden o druhém první úsudek, který může přetrvávat po celou dobu výslechu. Může být mylný a většinou nevypovídá o charakteristice osobnosti.
- **profesní zkreslení (tzv. referenční rámec):** kdy vyslychající řídí výslech podle stereotypních zkušeností, ke kterým vede dlouholetá profesní zkušenost s danou trestnou činností. Potom může dojít k tomu, že vyslychající přehlédne nové důležité skutečnosti. Jeho zkušenosti tedy působí jako určitý filtr.
- **předsudky a přecitlivělost (idiosynkrazie):** kdy vyslychající abnormálně reaguje na vyslychanou osobu. Jedná se často o věkově starší, kterým může vadit např. oblékání mládeže, styl chování či módní doplňky vyslychaného. To může způsobit u vyslychajícího neadekvátní reakce jako zvyšování hlasu, odpor či podrážděnost.
- **osobní problémy:** kdy se osobní problémy odrážejí na přístupu vyslychajícího k vyslychanému. Většinou se jedná o promítání silných emocí přímo do komunikace. (Chmelík a kol., 2005: 163-164)

Spurný komunikaci považuje za základ sociální interakce⁶. Komunikaci pak dělí podle užívaných prostředků stejně jako další autoři podle charakteru prostředků na **verbální a neverbální**. Avšak další členění u Spurného souvisí s obsahem komunikace a jeho charakterem - zda se jedná o kognitivní či emocionální charakter (komunikované vědění či komunikované prožívání) – na komunikaci **záměrnou a nezáměrnou**. (Spurný, 2003: 88-89)

Neverbální komunikace nám může napovědět o věrohodnosti výpovědi, proto je vhodné sledovat i tuto část dorozumívání se. Mezi reakce, se kterými se můžeme během výslechu setkat, je těkavý pohled, mimika, neklid či nervozita. Za nejužitečnější lze považovat mimiku, z níž je možné vyčíst řadu informací, např. emocionální stav jedince – překvapení, strach, smutek, ale i zájem o problém. Další důležitou složkou je kinematika, což jsou pohyby těla. V kritické situaci se začíná zvyšovat tělesný neklid vyslychané osoby. (Chmelík a kol., 2005: 165-166)

Recknagel a Rohmann-van Wüllen uvádějí, že podle výzkumů komunikace probíhá z 55 % neverbálně, z 38 % prostřednictvím tónu řeči a jen ze 7% verbálně.

⁶ „Komunikace probíhá jako sled na sebe navazujících sociálních (komunikačních) výměn informací – sdělení, při nichž dochází ke vzájemnému ovlivňování – sociální interakci.“ (Spurný, 2003: 89)

(Recknagel, Rohmann-van Wüllen, 2012: 17) I na tyto informace by měl být brán během výslechu zřetel.

„Průběh výslechové komunikace ovlivňuje:

- a) Množství informací, kterými jedinec disponuje.*
- b) Množství informací, které poskytuje partnerovi v interakci.*
- c) Způsob získávání – sdělování informací partnerovi v interakci (přístup k partnerovi v komunikaci).*
- d) Schopnost mluvčího prezentovat informace v podobě srozumitelné příjemci.*
- e) Schopnost a ochota příjemce sdělované informace nezkresleně vnímat (registrovat) a reagovat na ně.“ (Spurný, 2003: 97)*

2.3 Techniky užívané při výslechu

Ve světě se objevuje celá řada pojetí a klasifikací výslechových technik, jak uvádí Boukalová. Jako příklad můžeme použít Gudjonssonův přístup⁷, odvolání se na svědomí podezřelého, hledání rozporů přímo ve výpovědi podezřelého, atd. V České republice byla provedena studie, která měla odhalit, zda jsou techniky běžně rozšířené a vyučované v USA známy a používány v naší republice. Vyplývalo tak, že některé techniky jsou využívány často, k jiným měli vyšetřovatelé výhrady, ale vyskytly se i takové techniky, které byly většinou vyslychajících odmítnuty. Během výslechu je použito zhruba pět až šest těchto technik. (Boukalová, 2012: 97-122)

Dle Chmelíka je předpokladem pro zdárný průběh výslechu především důvěra vyslychaného k vyslychajícím. Zde hraje roli např. věkový rozdíl či pohlaví. Dále je důležité, aby byl správně navázán kontakt mezi vyslychaným a vyslychajícím. Vyslychající však musí mít jasnou převahu nad vyslychaným. V tomto případě se odráží především zkušenost, erudovanost a znalost problému, čili vyslychající musí být velmi pečlivě připraven. (Chmelík a kol., 2005: 171)

⁷ Jedná se o zvláštní typologii, která obsahuje 3 oddělené kategorie – kategorie vztahující se k celkovému klimatu úkonu, k použitým otázkám; kategorie či postup maximalizace (má vést k zastrašení podezřelého); kategorie manipulace zahrnující vytváření možných témat, která by vedla podezřelého k přiznání pravdivých informací.

Během výslechu je nutné uvažovat také s tím, že některé informace mohou být zkreslené či dokonce lživé. Chmelík a kol. uvádí několik druhů komunikace, které mohou alespoň částečně předejít problémům během výslechu.

1. **Strategie protireakce** – vyslychající neustále nabádá vyslychaného k tomu, aby vypovídal pravdu, protože nemá co ztratit
2. **Strategie nejistoty** – vyslychající udržuje vyslychaného v domnění, že vše o případu je známé, jen čeká, zda vyslychaný tyto informace uvede
3. **Strategie opakování** – vyslychající se stále vrací k otázce, která nebyla zcela zodpovězena
4. **Strategie diskrepance** – vyslychající předkládá rozpory ve výpovědi či rozpory mezi výpovědí a dalšími důkazy, cílem je tyto rozpory odstranit a zjistit zamlčované skutečnosti
5. **Strategie využití vlastní lži** – vyslychaný má prostor pro svou výpověď, která může být lživá, pomocí rozkrývání skutečností a předložení další lživé výpovědi se pak vyslychaný může do své lži snadno zaplést
6. **Strategie zpochybňování důvěry** – vyslychající dává najevo nedůvěru vůči výpovědi a snaží se tak docílit nekontrolovaným výrokům ze strany vyslychaného

(Chmelík a kol, 2005: 165)

Taktiku výslechu lze chápat i tímto způsobem: „*Taktikou výslechu rozumíme systém aplikovaných nejefektivnějších taktických postupů pro řešení obecné úlohy výslechu, za kterou považujeme získání pravdivé a úplné výpovědi.*“ (Konrád, Němec, Novotný, 2008: 7) Konrád uvádí jako základní taktické postupy výslechu:

1. Formování psychologického kontaktu (využívá se ve všech stádiích výslechu, stejně tak při řešení konfliktních a problémových situací)
2. Analýza výpovědi v průběhu výslechu (stejně jako v bodě č. 1)
3. Pomoc vyslychanému k překonání zdánlivě zapomenutého, popř. subjektivních nedostatků reprodukce (uplatňuje se v dialogu a při řešení problémových situací)
4. Psychologické působení na lživě vypovídajícího za účelem získání pravdivé výpovědi (používá se v dialogu a při řešení konfliktních situací)

Spurný uvádí, že vyslychající může vyslychanému lépe porozumět a výslech lépe vést, pokud zná psychologické metody a zásady. Může tak lépe porozumět

jednání, postojům a projevům vyslychaného, následně je vhodně zhodnotit a interpretovat a snažit se dosáhnout změn v chování vyslychaného, aby byl dosáhnut cíl, tzn. Pravdivá výpověď.

Psychologické metody členíme podle využití ve výslechové praxi na:

- a) **Diagnostické**, které slouží k poznávání osobnosti vyslychaného. Patří sem pozorování, dotazování (rozhovor) a analýza produktů činnosti.
- b) **Intervenční**, které se používají k ovlivnění chování, jednání a postojů účastníků výslechové interakce. Zahrnuje metodu ovlivňování a přesvědčování, předkládání argumentů, ovlivňování příkladem, atd.

Jestliže tyto psychologické metody zvládne vyslychající zahrnout do výslechové praxe, můžeme ho považovat za sociálně kompetentního. (Spurný, 2003: 60-64)

K dosažení cíle výslechu přispívají výměny sdělení mezi vyslychajícím a vyslychaným, **otázky a odpovědi**. Otázky by měli směřovat k objasnění podstaty šetřeného skutku, být jednoznačné a srozumitelné. Vyslychající by měl pokládat otázky otevřené, aby mohl vyslychaný využít obsáhlejšího sdělení. Sada otázek by měla tvořit logicky uspořádaný celek. A v neposlední řadě by měly být otázky kladeny se zřetelem na psychické zvláštnosti jedince či jeho současný stav. (Spurný, 2003: 91-93)

Boukalová uvádí, že je přínosné mapovat výskyt technik v reálných vyšetřováních v České republice. Zdrojem pro tyto analýzy jsou především videozáznamy úkonů v trestném řízení. Pořadí využitých technik dopadlo následovně: **Připomenutí předchozí výpovědi obviněnému, Předkládání existujících důkazů (konfrontace s nimi), Rekapitulace⁸, Předestření logiky⁹, Otázky na důvody, motivy, Předestření výpovědi svědka (konfrontace s ní), Opakování otázky, Odmítnutí informace dané obviněným, „Nevysvětlil/a jste situaci“, Předestření obecné informace, znalosti, Spekulace¹⁰ a další.** (Boukalová, 2012: 122-129)

⁸ Zvyšuje přehlednost, shrnutí doposud zjištěných informací.

⁹ Př.: „V případě, že jste byla tam, kde jste ukazovala, tak jste se s tím mužem musela střetnout, protože tam je nejbližší cesta k tomu vypínači, vidíte?“ (Boukalová, 2012: 126)

¹⁰ Vyslychající se snaží přiblížit např. vzhled nějakého předmětu, vyslychaný je požádán, aby si předmět vybavil.

3 Krádež

Krádež je zahrnuta jako trestný čin proti majetku do Trestního zákoníku ze dne 8. ledna 2009 (změna: 306/2009 Sb.). Dle § 205 se krádeže dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc. Dále je zde upřesněno, jaký trest hrozí pachateli, podle výše způsobené škody.

Chmelík a kol. definuje krádež takto: „*Krádeže patří do skupiny majetkových trestných činů, pro které je charakteristický společný znak přisvojení si (zmocnění se) cizí věci a nakládání s ní jako s vlastní.*“ (Chmelík a kol. 2005: 356) Právní teorie považuje za věc cizí jakoukoli věc, která není ve vlastnictví pachatele. Není oprávněn tuto věc užívat ani s ní jinak disponovat. Dalším znakem majetkového trestného činu krádeže je to, že se pachatel zmocní věci aktivním způsobem buď sám, nebo s pomocí druhé osoby. Krádeže můžeme dle způsobu páčání rozdělit na:

- **Krádeže prosté** (jednoduchost provedení, nepřipravenost na spáchání) – př. krádeže v dopravních prostředcích, kapesní krádeže, krádeže vloupáním destruktivním způsobem,...
- **Krádeže kvalifikované** (vysoká míra připravenosti, organizovanost) – př. krádeže vloupáním provedené nedestruktivním způsobem, krádeže motorových vozidel, uměleckých předmětů, organizované páčání majetkové trestné činnosti,...

(Chmelík a kol., 2005: 356-357)

3.1 Přechin krádež vloupáním (dle § 205 odst. 1, písm. b)

Jak sám název napovídá, jedná se o krádeže, kdy pachatel před vniknutím do objektu musí překonat různé překážky, k čemuž většinou použije nástroj, který si buď sám zhotoví, nebo využije předmět nalezený poblíž místa trestného činu. Velkou část těchto trestných činů vykonávají věkově mladší pachatelé, protože ke zdolání překážek je ve většině případů potřeba určité energie a nemusí to být vždy bez problémů, je potřeba odvaha. Charakteristickým ukazatelem těchto pachatelů je nedokonalé provedení, používání hrubé síly, vnikání do objektů bez důkladné

přípravy. Odcizují často věci, které využívají pouze pro vlastní potřebu či zálibu, nemusí se jednat o věci s větší hodnotou. Často se jedná o skupinové páchaní trestné činnosti.

Opakem je sice menší část pachatelů (tzv. řemeslní pachatelé), avšak dá se považovat za nebezpečnější, protože krádeže vloupáním se dopouští po vytipování objektu. Je zde patrná větší připravenost a zkušenost. Pachatel si na místo donese předem speciálně připravené nářadí, má připravenou únikovou cestu, odstraní či zahladí stopy, apod.

Nejčastějšími znaky vloupání je: napadení nejméně zajištěného místa objektu; místo, způsob a doba spáchání je přizpůsobena tak, aby nebyli viděni. „*Zpravidla vnikají do objektu ze zadní nebo boční strany, nedostatečně zajištěnými okny, dveřmi nebo větracími otvory. Často stříhají, řežou nebo ukrucují visací zámky nebo petlice, roztahují mříže, odvrstávají, vyřezávají nebo vyrážejí dveřní výplně, násilím rozrušují zámkové mechanismy, zámky odemykají paklíči a nalezenými klíči, apod. V ojedinělých případech vnikají do objektu probouráním zdiva a stropů.*“ (Chmelík a kol., 2005: 359)

Při tipování objektů pachatele zajímá především poloha objektu, zajištění objektu, příchodová a odchodová cesta, věci v objektu, frekvence pohybu v okolí objektu... Tyto informace si zjišťuje většinou sám. Častým objektem zájmu se stávají chaty.

Většina řemeslných pachatelů se odcizených věcí zbavuje na burzách, popř. je prodá na nádražích, v hernách, příležitostným zájemcům, ale někdy i v obchodě s použitým zbožím.

Před pachateli těchto trestných činů jsou nejvíce ohroženy především stavby na samotách, v okrajových a málo frekventovaných místech. U panelových nebo činžovních domů dochází ke vloupáním hlavně v přízemí či podkroví. Zkušení pachatelé vyhledávají především peníze a šperky, ale i elektroniku, výpočetní techniku, apod. Nezkušení pachatelé vezmou v bytech „vše na co přijdou“. Dle odcizených věcí lze alespoň částečně usuzovat, o jakého pachatele asi půjde. (Chmelík a kol., 2005: 358-361)

Podle studie Ministerstva vnitra České republiky, týkající se krádeží vloupáním do bytů a rekreačních objektů, Policie ČR v období od roku 2009 do roku 2011 statisticky pozorovala mírný pokles v této trestné činnosti. Co se týče

rodinných domů, tam byl za dané období sledován nárůst. Jednalo se převážně o domy, které se nachází v okrajových částech obcí.¹¹

3.2 Stopy a jejich důležitost k usvědčení pachatele

Kriminalistické stopy můžeme považovat za základní kriminalistickou kategorii. Důvodem je především to, že při odhalování a vyšetřování trestné činnosti hrají významnou roli ve vztahu k procesu poznání vyšetřované události. (Chmelík a kol., 2005: 85)

Pro vymezení pojmu kriminalistická stopa lze podle Musila, Konráda a Suchánka použít definici, která uvádí, že za kriminalistickou stopu lze považovat každou změnu, jež je v příčinné nebo jiné souvislosti s relevantní událostí. Přičemž se dá říci, že její existence trvá minimálně od jejího vzniku do zajištění, zároveň je možné ji vyhodnotit současnými kriminalistickými metodami a prostředky. (Musil, Konrád, Suchánek, 2004: 78)

Za kriminalistickou stopu se dá považovat změna v materiálním prostředí (místo činu, nálezu, ale i osoba) a ve vědomí člověka (zapamatování si průběh činu, vzhledu člověka). Zároveň musí splňovat tyto podmínky: příčinná souvislost mezi změnou a vyšetřovaným případem, nositel informace kriminalisticky nebo i trestněprávně důležité pro vyšetřovaný případ, zjistitelnost, vyhodnotitelnost a využitelnost. Kriminalistická stopa vzniká působením pachatele (př. podrážka obuvi) a jím použitých prostředků do okolního prostředí (př. zemina u domu) i vědomí člověka (zapamatování si vzhledu pachatele).

Má svou úlohu a hodnotu. Dává možnost identifikace objektu, který stopu zanechal. Na jejím základě je možné zjistit mechanismus události. Dle stopy je možné zjistit způsob spáchání trestného činu. Hodnota stopy lze rozdělit takto:

1. **Technická hodnota stopy** – možnost stopy zjistit a zajistit dosažitelnými prostředky
2. **Taktická hodnota stopy** – schopnost stopy poskytnout informace pro vyšetřování

¹¹ www.mvcr.cz/.../vyvojove-trendy-kradezi-vloupanim-do-bytu-pdf.aspx [citováno 28.9.2014, 20.34 hod.]

3. **Procesní hodnota stopy** – schopnost stopy být kvalitním důkazním prostředkem v trestním procesu

(Učební materiál Střední policejní školy MV v Brně)

Jelikož se trestné činy dějí ve skutečném světě, dochází mezi objekty ke vzájemnému předávání informací. Stopy jsou odrazem určitého jednání na místě činu a vznikají zákonitě, bez vědomí a vůle člověka, a proto je možné spáchaný čin objasnit a usvědčit pachatele. (Vichlenda, 2003: 18)

3.2.1 Druhy stop

Základní členění stop je na stopy **materiální a paměťové**.

Materiální stopy se dále člení na mnoho dalších podskupin a jsou to stopy, které můžeme najít na místě činu, události nebo na osobě.

Paměťové stopy se dále nedělí a jsou to stopy uchovávané v lidském vědomí. Paměťové stopy vznikají prostřednictvím lidských smyslů, hlavně sluchu a zraku. Člověk si však nemůže zapamatovat vše, co prožije. Uchovává vzpomínky na události, které pro něj byly významné či emocionálně silné, proto někteří odborníci považují paměťové stopy za ideální.

Některé možnosti dělení materiálních stop:

- a) **Členění stop významné především pro ohledání místa činu** (statické – kontakt osoby nebo věci stopu vytvářející - a dynamické)
- b) **Členění z hlediska druhu informace obsažené ve stopě** (na základě informací o struktuře vnější stavby objektů – otisk prstu, vnitřní stavby objektů – kaluž krve), o funkčních a dynamických vlastnostech – záznam anonymního telefonátu)
- c) **Členění stop podle viditelnosti** (viditelná a latentní = neviditelné)

(Učební materiál Střední policejní školy MV v Brně)

Materiální stopy lze členit podle mnoha různých hledisek, často se používá dělení na čtyři skupiny:

- a) stopy **odrážející vnější stavbu** (strukturu) objektu, který je vytvořil – např. stopy daktyloskopické, mechanoskopické, balistické, trasologické, atd.

- b) stopy **odrážející vnitřní strukturu** (složení) objektu, který je vytvořil - např. stopy biologické, chemické, stopy psacích prostředků, atd.
- c) stopy **odrážející funkční a dynamické vlastnosti** objektu, který je vytvořil - např. stopy chůze, hlasu a ručního písma
- d) stopy **obsahující sdruženou (komplexní) informaci** - stopy, které současně obsahují informace spadající alespoň do dvou ze tří předcházejících skupin – např. ruční písmo vytvořené určitým psacím prostředkem

(Musil, Konrád, Suchánek, 2004: 83)

3.2.2 Zajišťování stop

Jedním z hlavních úkolů praktické kriminalistické činnosti je vyhledávání a zajišťování stop, jak uvádí Chmelík a kol.

Pokud se zaměříme na vyhledávání stop, klíčovou roli hraje zejména to, zda se jedná o stopy viditelné či latentní. Latentní stopa je, jak již bylo řečeno, stopa neviditelná. Pro upřesnění je nutné dodat, že je neviditelná nebo špatně viditelná lidským zrakem. Do této skupiny patří i stopy pachové, které až na výjimky nemůžeme vnímat lidským smyslovým ústrojím. Podobný problém vzniká i s dalšími dvěma smysly – chutí a hmatem. S viditelnými stopami se pracuje snáz. Je zde potřeba především důkladné práce ze strany policistů, kteří mají materiál zajistit.

Jelikož je mnoho druhů materiálních stop, způsob zajištění se musí lišit, aby odpovídal jejich charakteru. Stopu je mnohdy možné zajistit více způsoby, což je žádoucí z hlediska minimalizace nebezpečí chybného zajištění.

Základní dělení zajišťování materiálních stop je na **zajištění in natura** a **zajištění v podobě jejich substitutů**.

1. **Zajištění in natura** – stopy biologické, chemické, pachové a další je možné zajišťovat tímto způsobem; jedná se o zajištění stopy v její skutečné materiální podobě, jak byla vyhledána na místě kriminalisticky relevantní události a to:
 - a) *včetně nosiče* (trasologická stopa na archu papíru)

b) *po sejmutí z nosiče* (mechanicky oddělaná biologická stopa z podkladu, kde byla vytvořena)

2. **Zajištění v podobě substitutů** – k zajišťování stop dochází různými kontaktními či bezkontaktními způsoby; výsledkem takovéhoto zajištění je kopie stopy

a) *kontaktní způsob* (snímání stop na daktyloskopické fólie, odlévání stop)

b) *bezkontaktní způsob* (fotografování, zajišťování stop pro audioexpertizu)

(Chmelík a kol., 2005: 85-126)

3.3 Evidování přečinů krádeží spáchaných vloupáním

Jakmile je učiněno oznámení o vloupání, vyjede policejní hlídka na místo činu, zde získá od oznamovatele základní informace k vloupání. Policisty zajímá, kdy byl v místě naposledy, zda řádně uzamkl dveře, jaké věci pachatel odcizil, jestli je majitelem objektu apod.

Následně se provedou neodkladné a neopakovatelné úkony, mezi něž patří ohledání místa činu, fotodokumentace a náčrtek. Pokud se na místě nebo v okolí nachází další osoby, je potřeba tyto ztotožnit a vytěžit k předmětnému vloupání, zda si nevšimli nějaké skutečnosti, která by přispěla k objasnění vloupání.

Během ohledání místa činu - krádeže vloupáním - věnuje policista zvláštní pozornost především místům, která byla viditelně narušena (např. okna a dveře). Dále si všímá použitých nástrojů a v neposlední řadě stop, jež vznikly jednáním pachatele.

Postup a organizace ohledání místa, kde došlo ke krádeži vloupáním, se volí hlavně podle charakteru objektu, který byl napaden (př. prodejna, chata, byt, apod.) Dalším hlediskem jsou způsoby vniknutí, objekty zájmu pachatele, popř. příznaky, které nasvědčují, že vloupání do objektu je předstírané.

Po ohledání místa činu a provedených prvotních úkonech na místě činu policista vyrozumí operační středisko a dále ve věci zahájí úkony v trestním řízení

dle § 158 odstavce 3, trestního řádu. Po zahájení úkonů v trestním řízení, se oznamovatel vyslechne k uvedenému vloupání, ve kterém se podrobně vyjádří.

(Učební materiál Střední policejní školy MV v Brně)

3.4 Pachatel trestného činu

Trestní zákoník charakterizuje pachatele trestného činu jako toho, kdo naplnil svým jednáním znaky skutkové podstaty trestného činu (nebo jeho přípravy, pokusu – pokud je trestný). Pachatelem může být i ten, kdo využil jiné osoby k provedení trestného činu.

Pachatelem trestného činu může být pouze fyzická osoba, pokud vycházíme ze standardního závěru ze zásad individuální trestní odpovědnosti a odpovědnosti za vinu, jak uvádí Kratochvíl a kol. (Kratochvíl a kol., 2006: 219)

Jak uvádí Jelínek a kol., pachatele trestného činu podle trestního zákona můžeme vymežit i tímto způsobem: fyzická osoba, která je v době činu

- b) příčetná,
- c) dovršila patnáctý rok věku,
- d) je rozumově a mravně vyspělá, jde-li o mladistvého pachatele provinění,
- e) podle okolností jde o osobu charakterizovanou zvláštními znaky (tzv. konkrétní subjekt, tzv. speciální subjekt).

Znaky pachatele trestného činu jsou **obligatorní a fakultativní**. Aby se jednalo o trestný čin, obligatorní znaky musí být naplněny vždy, oproti tomu fakultativní znaky jsou naplněny jen v případech daných zákonem. Obligatorní znaky jsou věk a příčetnost. K fakultativním znakům řadíme zvláštní způsobilost nebo postavení a zvláštní vlastnost pachatele. (Jelínek a kol., 2006: 177)

Kratochvíl a kol. uvádí, že třídění pachatelů z hlediska osobnosti se provádí na **prvotrestané a recidivisty**. Tato klasifikace má význam při určování trestu pro pachatele, kde u prvotrestaného půjde o polehčující okolnost podle § 41 písm. a) trestního zákoníku, kdežto u recidivisty o okolnost přitěžující podle § 42 písm. p) trestního zákoníku.

Roli hrají i osobnostní charakteristiky jako např. ochota spolupracovat při objasňování trestné činnosti, zmenšená příčetnost, duševní porucha, atd.

Tradičními hledisky pro třídění subjektů trestného činu je:

- a) **věk** pachatele (rozlišujeme pachatele mladistvého a dospělého)
- b) **charakter znaků** pachatele obsažených ve skutkové podstatě (rozlišujeme pachatele obecného, speciálního a konkrétního)
- c) **rozsah pachatelství** trestného činu (rozlišujeme pachatelství v užším smyslu – pachatel dokonal sám, v širším smyslu – spolupachatelství, účastnictví, příprava nebo pokus)
- d) **charakter nástroje** použitého ke spáchání trestného činu (rozlišujeme pachatele přímého a nepřímého)

(Kratochvíl a kol., 2006: 236 - 239)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Přípravenost a edukace začínajících policistů v oblasti taktiky a komunikace při výslechu s pachatelem přečinu krádeže vloupáním

Empirická část této práce se soustředí na připravenost a edukaci začínajících policistů při výslechu s pachatelem přečinu krádeže vloupáním. Za účelem tohoto výzkumu byly provedeny rozhovory, na kterých se praktická část práce zakládá. Cíle výzkumu a výzkumné otázky vychází z předchozí teoretické části, jež se snaží o přiblížení použitých pojmů. Jako metoda byl zvolen kvalitativní výzkum. V rámci tohoto výzkumu byl prováděn sběr dat pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Zakotvená teorie je výzkumným designem a analýza dat byla prováděna pomocí otevřeného kódování.

4.1 Úvod do problému a cíl výzkumu

Hlavním úkolem Policie České republiky je služba veřejnosti. To si lze vyložit tak, že každý policista má chránit bezpečnost osob, majetek, veřejný pořádek a zároveň předcházet trestné činnosti preventivním působením. Zastává i další úkoly, které vychází z trestního řádu, zákonů a předpisů Evropské unie a dalších mezinárodních smluv. Aby mohl policista tento úkol plnit, je potřeba, aby byl řádně připraven na výkon služby. Edukace policistů by měla směřovat ke zvýšení psychické i fyzické odolnosti. Důležité je především vstřípení odborných a sociálních kompetencí, které přispívají ke zkvalitnění odváděné práce.

Lidé již od počátků vzniku společnosti měli potřebu dorozumívat se spolu. Komunikaci lze tedy považovat za základní potřebu člověka. Přenos informací probíhá i mezi vyslychaným a vyslychajícím během výslechu. Proto je pro policistu podstatné znát zásady i prostředky komunikace, aby mu mohla sloužit k získání informací, které vedou k objasnění trestné činnosti. Zároveň nesmí začínající policista opomínat různé techniky výslechu vedoucí k získání úplné a pravdivé výpovědi.

Za pachatele krádeže je považován ten, kdo svým jednáním naplnil skutkovou podstatu tohoto trestného činu nebo využil jinou osobu k jeho provedení. Krádež je charakterizována jako trestný čin proti majetku. Pachatel krádeže vloupáním se dopouští přisvojení cizí věci, kdy musely být překonány různé překážky.

Cílem této práce bylo zjistit, jak probíhá edukace začínajících policistů a zda je tato edukace dostatečnou přípravou na praktické úkony spojené s výsledkem pachatele přečinu krádeže vloupáním. Práce se svou teoretickou částí snaží alespoň částečně nabídnout začínajícím policistům informace o komunikaci, taktice a výslechu obecně. Praktická část se zaměřuje na zmapování pocitu připravenosti na zvládnání komunikace a taktiky při jednání s pachatelem přečinu krádeže vloupáním, a to jak začínajícími policisty, tak policisty s praxí.

Rozlišujeme tři druhy cílů výzkumu dle Maxwella (podle Švaříček, Šedřová, 2007):

1. **Intelektuální** – Zabývá se tím, jak výzkum obohatí odborné poznání.
2. **Praktický** – Snaží se, aby výsledky práce vedly k praktickému využití.
3. **Personální** – Upozorňuje na to, že práce obohatí i samotného výzkumníka.

Je důležité uvědomit si, že se tyto cíle nevylučují, naopak je vhodné naplňovat jedním výzkumem více cílů. Na základě tohoto rozdělení bych rád dosáhl hlavně cíle praktického a personálního, jelikož tyto oblasti vedou k obohacení mého profesního růstu. Kvůli rozsahu výzkumu nelze dosáhnout většího zobecnění.

4.2 Výzkumný problém

Abych mohl přesněji definovat výzkumný problém, využil jsem jako základ stanovené cíle.

Výzkumný problém:

Připravenost začínajících policistů při výslechu s pachatelem přečinu krádeže vloupáním.

Tento výzkumný problém se zaměřuje na tři oblasti:

1. Znalost taktiky výslechu a její praktická aplikace.
2. Komunikace s pachatelem přečinu krádeže vloupáním a její specifika během výslechu.
3. Přínos základního odborného výcviku směrem k praxi.

Základní koncepty:

Taktika výslechu vychází z charakteristiky výslechu – během výslechu, který lze chápat jako procesní úkon, kriminalistickou metodu, ale i specifickou formu sociálního styku, je hlavním cílem získat pravdivou výpověď, jež by vedla či pomohla k objasnění trestného činu. Tato výpověď by tedy mohla mít charakter důkazu. Taktika výslechu by měla policistovi pomoci získat informaci. Začínající policista by měl během základního odborného výcviku získat povědomí o tom, jak může taktiku využívat, jaké techniky jsou v praxi běžné a přípustné, zároveň by měl být seznámen s psychologickými metodami a zásadami vedoucími k snazšímu průběhu výslechu.

Komunikace během výslechu je dorozumíváním se mezi vyslýchaným a vyslychajícím. Dochází zde k přenosu informací jako při běžné komunikaci, avšak lze zde pozorovat rozdíl, a to především v tom že vyslychající požaduje po vyslychaném skutečnosti týkající se kriminalisticky i trestněprávně relevantní události. Začínající policista potřebuje ke komunikaci informace, které vedou ke zdárnému průběhu. Jedná se o sociální a komunikační dovednosti, jež je potřeba během základního odborného výcviku rozvíjet.

Přínos základního odborného výcviku je závislý na edukaci, k níž v jeho průběhu dochází. Během edukace dochází k interakci vedoucí k určitým cílům. V našem případě se jedná hlavně o získání znalostí a dovedností týkajících se práce policisty. Andragogika, jakožto didaktika dospělých, má svá specifika, na něž by měl být během vzdělávání začínajících policistů brán zřetel. Výsledkem základního odborného výcviku by měl být jedinec schopný nastoupit do výkonu služby, přičemž by měl zvládat základní úkony samostatně.

4.3 Výzkumná otázka

Vytyčení základní výzkumné otázky vychází z výzkumného problému. Výzkumná otázka zní:

Je během základního odborného výcviku podáno novým policistům dostatečné množství informací pro výslech pachatele přečinu krádeže vloupáním v praxi?

Výzkumnou otázku jsem rozdělil na tři dílčí otázky, abych mohl problém snáz uchopit.

1. Zná začínající policista možnosti, které mu poskytuje taktika výslechu, a umí je aplikovat?
2. Jakým způsobem komunikuje policista během výslechu s pachatelem přečinu krádeže vloupáním?
3. Poskytuje základní odborný výcvik začínajícímu policistovi dostatek informací směrem k praxi?

4.4 Kvalitativní výzkum

Sociální vědy se zaměřují na lidské chování a pro jeho zkoumání využívají empirické výzkumy. Empirický výzkum je dle Punch založený na pozorování světa nebo na zkušenosti. (Punch, 2008: 11-15) Výzkum jsem provedl metodou kvalitativní. Zvolil jsem tak, protože tato metoda nabízí širší možnosti pro náhled na společnost než metoda kvantitativní, která napodobuje metodologii přírodních věd a upřednostňuje tak sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování a jeho cílem potom je ověřovat či popisovat pravdivost našich představ a proměnných, jež jsou sledovány. (Hendl, 2008: 44)

Objevuje se celá řada definic kvalitativního výzkumu a každá z těchto definic vyzdvihuje jiný znak jakožto odlišující, proto je definování nesnadné. Švaříček a

Šed'ová uvádí pro porovnání odlišných definic toto: „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytváří sociální realitu.*“ (Švaříček, Šed'ová, 2007: 17)

Je důležité, aby výzkumník na začátku kvalitativního výzkumu zvolil téma a na něm založil výzkumné otázky, které se ale během výzkumu mohou měnit nebo doplňovat. Zároveň se v průběhu šetření vytváří hypotézy, které nejsou zřejmé od počátku. Proto se dá hovořit o této metodě výzkumu jako o pružné. Jako hlavní úkol kvalitativního výzkumu můžeme uvést snahu „*objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce.*“ (Hendl, 2008: 50)

Švaříček a Šed'ová uvádí, že pro výzkum hrají důležitou roli data získaná z rozhovorů, pozorování a dokumentů. Výsledný materiál je v podobě slov a textů. Během kvalitativní analýzy a interpretace dat bychom měli hledat významové vztahy mezi daty a spojovat kategorie do logických celků. Cílem výzkumníka by mělo být především porozumění situaci tak, jak jí rozumějí sami aktéři v jejich přirozeném prostředí. (Švaříček, Šed'ová, 2007: 19-22) „*Úkolem badatele je tedy vypátrat, jak sami aktéři rozumějí sociálním situacím a které důvody je vedou k určitému jednání.*“ (tamtéž, 2007: 19)

Kvalita kvalitativního výzkumu závisí na třech základních pravidlech, jak uvádí Švaříček a Šed'ová. Jedná se o **pravdivost a platnost výzkumu (validitu)**, kdy jsou zjištěné nálezy podloženy důkazy. Z tohoto konceptu vychází kritéria *důvěryhodnosti a přenositelnosti*. Dalším pravidlem je **spolehlivost (reliabilita)**. Na jeho základě lze říci, že kvalitativní výzkum není zcela spolehlivý, protože všechny metody nejsou standardizované. V neposlední řadě je **etické dimenze výzkumu**, které se výzkumník nevyhne, jelikož se dostává do styku s respondentem. Z tohoto důvodu je důležité dbát na etické zásady chování. K nim patří: *důvěrnost, poučený souhlas a zpřístupnění práce účastníků výzkumu.* (Švaříček, Šed'ová, 2007: 31-50)

4.4.1 Zakotvená teorie

Jako výzkumný design byla zvolena zakotvená teorie (grounded theory). Tento postup má své kořeny v 60. letech 20. století, kdy byly položeny pomyslné základy americkými sociology Barneyem Glaserem a Anselmem Straussem. Jakýmsi vzorem zakotvené teorie byl symbolický interakcionismus¹². Tento návrh si za cíl vytyčil především vytváření nových teorií, systematicčnost a snahu o odstranění předsudků výzkumníka. K dosažení cíle musí výzkumník čerpat z terénu, ve kterém sbíral data (např. texty rozhovorů, záznamy pozorování či dokumenty). (Hendl, 2008: 123-126)

Výzkum začíná bez přesně dané teorie. Ta je utvářena na základě analýzy neboli kódování sebraných dat. *„Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci.“* (Hendl, 2008: 247)

Hendl uvádí (podle Strausse a Corbinové) tři druhy kódování:

- a) **Otevřené kódování** – Toto kódování vzniká procházením dat v textu a pomáhá k jeho tematickému rozkrytí. Zároveň vymezuje kategorie.
- b) **Axiální kódování** – Během axiálního kódování dochází k uspořádání kategorií a vzniku vztahů mezi nimi.
- c) **Selektivní kódování** – Poslední z těchto druhů kódování určuje centrální kategorii a k ní pak sjednocuje ostatní kategorie.

(Hendl, 2008: 246)

V tomto výzkumu bylo použito otevřené kódování, během nějž dochází k rozčlenění textu na menší jednotky - slova, věty nebo odstavce - podle jejich významu, uvádí Šedřová. Každá jednotka získává jméno neboli kód. *„Jde o to vytvořit „nálepku“, která by co nejlépe odpovídala povaze našeho datového fragmentu ve vztahu ke zvolené výzkumné otázce.“* (Švaříček, Šedřová, 2007: 214) Výzkumník si tak vytváří seznam kódů, který je po dokončení systematicky kategorizován. V jednotlivých kategoriích jsou kódy navzájem si podobné nebo s vnitřní souvislostí. Kategorie nám vytvoří obrazec, díky němuž může být sestaven

¹² *„Symbolický interakcionismus předpokládá, že chování člověka není ani tak určeno vnějšími vlivy jako spíše subjektivními významy, které lidé přiřkládají objektům, osobám a interakcím v určité situaci. Shrnutím tohoto přístupu je Thomasův teorém: Jestliže lidé definují situace jako reálné, pak jsou reálné ve svých důsledcích.“* (Hendl, 2008:82)

text - převyprávění kategorií vztahujících se k výzkumné otázce. (Švaříček, Šed'ová, 2007: 214)

4.4.2 Metoda sběru dat

Praktická část práce má základ v názorech respondentů, a to jak začínajících policistů, tak policistů s praxí. Potřebná data jsem získal pomocí hloubkových rozhovorů, což je nejčastěji používaná metoda sběru dat v kvalitativním výzkumu. Výzkumník má možnost prostřednictvím otevřených otázek porozumět názorům jiných lidí.

V tomto výzkumu jsem zvolil metodu polostrukturovaného rozhovoru, ve kterém lze měnit pořadí otázek podle aktuálních potřeb, rozšiřovat ho o další navazující otázky. Tyto otázky rozšiřují porozumění zkoumaného tématu. Schéma rozhovoru tvoří úvodní, hlavní, navazující a závěrečné otázky. Hlavní otázky tvořily tři tematické okruhy. Pokud se stalo, že se respondent během rozhovoru odklonil od položené otázky, nechal jsem ho mluvit, nijak jsem ho neomezoval.

Po dokončení rozhovorů jsem zvolil pro jejich přepis doslovnou transkripci a vzniklý text jsem nechal v původní podobě, popř. jsem upravil drobné stylistické nedostatky.

4.5 Výběr výzkumného vzorku

Kvalitativní výzkum vyžaduje, aby byl výběr výzkumného vzorku záměrný a bral ohledy na výzkumný problém. Uplatnil jsem pravidlo graduální konstrukce vzorku, které vyžaduje, aby byl výzkumný vzorek vytvářen v průběhu sběru a analýzy dat, nikoli v jednu chvíli. Pro badatele je podstatné najít takového respondenta, jenž může přinést nové informace. (Švaříček, Šed'ová, 2007: 73)

Jako kritéria pro výběr vzorku jsem určil: délku praxe policisty, jeho pracovní umístění, pohlaví respondenta nebylo podstatné. Rozhovor neodmítl žádný z oslovených policistů. S ohledem na výše uvedené bylo pro tento výzkum nejdůležitější kritérium délky praxe. Nejprve jsem realizoval rozhovor se začínajícími policisty, za které jsou v rámci práce považováni policisté s praxí kratší

než jeden rok. Během výzkumu jsem usoudil, že by bylo přínosem vyslechnout názor policistů, jež mají praxi delší.

Po sestavení vzorku jsem začal rozhovory realizovat. Před rozhovorem jsem každého z respondentů seznámil s náplní rozhovoru a se záměrem výzkumné činnosti. Zároveň jsem je ujistil, že jejich odpovědi zůstanou anonymní.

4.5.1 Charakteristika účastníků výzkumu

Šimon

Šimon je nadstrážmistrem na obvodním oddělení ve velkém městě. Vykonává službu na oddělení přímo v centru města, kde je poměrně vysoká trestná činnost. Práce na tomto oddělení je velice náročná a často se potýká s nedostatkem času na zpracovávání jednotlivých případů, a to především z toho důvodu, že je začínajícím policistou a na řadu informací se musí dotazovat zkušenějších kolegů. Absolvoval základní odborný výcvik v Brně, následně nastoupil na tři měsíce na praxi do Prahy. Po dokončení praxe nastoupil na již zmiňované obvodní oddělení. Jeho praxe trvá deset měsíců.

Karel

Karel je nadstrážmistrem na obvodním oddělení v menším městě, avšak pod toto oddělení patří rozsáhlá spádová oblast zahrnující i část státní hranice. Každý z policistů na tomto oddělení má svůj obvod, ve kterém řeší případnou trestnou činnost. Na tomto oddělení spolupracuje menší kolektiv policistů, který má dobré výsledky v objasněnosti případů. Na pracovišti panuje přátelská atmosféra. Začínající policista zde najde plnou podporu u zkušenějších kolegů. Karel absolvoval základní odborný výcvik v Brně a následnou tříměsíční praxi v Praze. Jeho praxe trvá pět měsíců.

Pavel

Pavel je nadpraporčík na obvodním oddělení v menším městě. Je Karlův kolega s praxí trvající patnáct let. Ačkoli má základní odborný výcvik už delší dobu

za sebou, dál se vzdělává, aby rozšířil své znalosti a dovednosti a byl tak přínosem pro oddělení. Začínajícím policistům ochotně vypomůže, protože si sám pamatuje své začátky.

Vojtěch

Vojtěch je nadpraporčík vykonávající službu ve velkém městě. Obvodní oddělení, pro které pracuje, se nachází na okraji města. Každý policista si buduje svou profesní kariéru a nejsou zde příliš dobré pracovní ani osobní vztahy. Vojtěch je ochoten pomoci začínajícímu kolegovi pouze do určité míry, protože každý si musí najít vlastní způsob, jak se vypořádat s případy, jenž tato práce obsahuje. Jeho praxe trvá již dvacet čtyři let.

4.6 Výzkumné prostředí a časové rozvržení

Realizaci rozhovorů jsem si předem domluvil s každým z respondentů. Aby se cítili příjemně a nebyl pro ně problém vyjádřit své myšlenky, nechal jsem je zvolit prostředí, kde se rozhovor odehraje. Ve většině případů se rozhovor konal na pracovišti. V jednom případě se konal u respondenta doma. U některých jsem pozoroval mírnou nervozitu, avšak ta v průběhu rozhovoru opadla. Časové rozvržení nebylo předem dáno a délka rozhovorů se proto liší.

4.7 Analýza dat

Rozhovory jsem rozdělil na tři části. Úvodní otázky na začátku každého rozhovoru měly navodit atmosféru a napovědět respondentovi, kam se bude rozhovor ubírat dál. Nejrozsáhlejší byla část obsahující hlavní otázky, které se věnovaly tematickým okruhům: základní odborný výcvik a připravenost začínajícího policisty na výsledch pachatele přečinu krádeže vloupáním. Užíval jsem i navazující otázky, abych respondentovi lépe porozuměl. Závěrečná část rozhovoru měla charakter shrnující a obsahovala ukončovací otázky. Z procesu otevřeného kódování vyplynuly tyto kategorie: taktika a její aplikace během výslechu, komunikace s pachatelem

přečinu krádeže vloupáním, připravenost začínajícího policisty na výslech pachatele přečinu krádeže vloupáním.

4.7.1 Kategorie: Taktika a její aplikace během výslechu

Subkategorie: Taktika výslechu

Jak již bylo řečeno, výslech můžeme považovat za interdisciplinární kategorii, protože na něj lze nahlížet z mnoha úhlů. Pokud je toto hledisko dodrženo, nemělo by se stát, že jednostranný pohled negativně ovlivní jeho výsledek. Výslech je metoda získávání výpovědí, které mohou mít charakter důkazu, pokud nám poskytne pravdivé, úplné a právně významné informace o vyšetřované události.

Existuje celá řada definic výslechu, zajímalo mne, zda respondenti dokážou tento pojem vysvětlit. Všichni uvedli, že výslech je forma získávání informací o deliktu.

„Tak výslech je proces, který využíváme k získávání maximálního počtu informací k dané skutečnosti.“ (Pavel)

„Pojem výslech. Je to vlastně získání všech informací - jak od oznamovatele, tak poškozeného nebo pachatele.“ (Vojtěch)

„Takže vlastně výslech to je nějaký rozhovor teda mezi policistou a nějakým tím pachatelem trestného činu. Kdy vlastně se z něj snaží dostat, aby se vlastně přiznal na základě nějakých důkazů.“ (Šimon)

Právě získání informací zároveň považují za cíl výslechu.

„To jsou právě ty informace, kterými si doplníme veškeré chybějící údaje potřebné pro další řízení, ať k přestupku nebo trestnímu řízení.“ (Pavel)

Výslech se zakládá na kriminalistické taktice, která by měla vycházet z psychologických poznatků, aby byla co nejefektivnější. Psychologie nám v případě taktiky pomáhá porozumět pachateli a použít takové techniky, které vedou k co

nejlepšímu výsledku, tzn. k pravdivé výpovědi. Úspěšnost výslechu částečně závisí právě na taktice. Výslechových technik je celá řada.

Dotazování chápou taktiku např. takto:

„Styl výslechu, jak postupovat.“ (Karel)

Jeden ze začínajících policistů uvedl, že tento pojem zná ze školy, ale že se s ním v praxi ještě nesetkal.

Všech respondentů jsem se zeptal, jestli mohou jmenovat nějaký taktický postup či techniku. Nikdo z dotázaných nebyl schopen přesného pojmenování postupu, uváděli pouze volnou formou to, co sami za taktiku považují.

„Tak taktický postup, takže začít jednat s určitou osobou nebo pachatelem nebo se svědkem tak, aby se sám rozpovídal. Aby začal komunikovat, aby nebyl odměřený. A aby začal prostě jednat tak, abychom se dostali k tomu zájmu.“ (Karel)

„Takže nějaký to navádění k mluvení pravdy toho pachatele, nebo nepodkládat nějaký otázky, nebo neříkat pachateli, že mám nějaký důkazy a nechat si to jako na nějakou pravou chvíli.“ (Šimon)

„Taktický postup nejoblíbenější - nejprve shrnutí celé té události pro lepší přehled v tom daném výslechu.“ (Pavel)

Na otázku jaké možnosti taktika poskytuje, začínající policisté neodpovídali konkrétně, kdežto policisté s praxí vidí přínos střídání taktik v získávání co nejobjektivnějších poznatků ve vztahu k trestnému činu.

„No tak právě vytěžení maximálního počtu skutečných, objektivních informací.“ (Pavel)

Subkategorie: Aplikace taktiky během výslechu

Aplikace taktiky v praxi vyžaduje cvik a zkušenosti, protože je zde řada faktorů, která výslech samotný ovlivňuje. Za proměnné se dá považovat prostředí

výslechu, aktuální fyzický a psychický stav vyslychaného, osobnost vyšetřovatele, apod.

Z toho vyplývá, že každý výslech, a tudíž i použité postupy, se liší. Toto si uvědomili i začínající policisté. Policisté s praxí na tuto jedinečnost upozornili hned na úvod.

„Každej je individuální, každej odpovídá jinak. Někdo, nějakej recidivista, se asi jen tak nepřízná, že jo. Ten už bude postupovat trošku chytřeji.“ (Šimon)

„Nejdřív se tedy nějak tak ta osoba zkoukne, jak se k tomu postaví, jak se chová.“ (Vojtěch)

Všichni dotázaní se shodli, že je vhodné taktiku během výslechu měnit. Důvodem změny může být např. to, že pachatel určitou taktiku již zná apod.

„Protože každej, když je to zkušeněj třeba podezřelej, tak už ví, jak prostě komunikovat, jak se s ním bude jednat, než prostě ten který spáchal něco poprvé...Aby se zjistilo, jestli ta osoba nelže. Nebo jestli prostě povídá pravdu.“ (Karel)

„Myslím si, že určitě je to dobrý, no. Že když se nemůže hnout z místa, tak se nemá cenu ptát furt stejným způsobem, že jo.“ (Šimon)

Po základním odborném výcviku, kdy každý adept získává teoretické základy k praxi, přichází realita výkonu služby. Dochází k začleňování do praxe. Dotazování s praxí shodně uvedli, že i když má kolega za sebou základní odbornou přípravu, neznamena to, že má zkušenosti v jednání s lidmi, proto by měl postupně začínat skrz jednodušší záležitosti. S přibývajícimi zkušenostmi by měla náročnost stoupat. Zároveň si tito respondenti myslí, že by zkušenější kolegové měli pomáhat mladším.

„Po jak dlouhé době dostane možnost si sám výslech přečinu krádeže vloupáním vyzkoušet? Jak si myslím, že dlouho? Po půl roce, nejméně. (Vojtěch)

Co je jeho úkolem při tom výslechu? Jeho úkolem je vyslechnout podezřelého tak, aby se získaly co nejobjektivnější informace, aby to tedy pokud možno vedlo k objasnění spisu. Samozřejmě ne žádným násilným, nečistým způsobem, ale

odpovědět na všechny kriminalistický otázky a dojít prostě ke kladnému závěru, pokud možno.“ (Pavel)

Názor policistů s praxí se rozchází v názoru na připravenost začínajících policistů ze základního odborného výcviku směrem k taktice výslechu pachatele přečinu krádeže vloupáním.

„Víš začínající policista, jak v tomto případě postupovat? Je na to připraven ze základního odborného výcviku?“ (výzkumník)

„To si myslím, že ano, protože tam to určitě v modelových situacích několikrát zkouší. I když ta konfrontace se samotným pachatelem nebo podezřelým je samozřejmě potom trochu jiná.“ (Pavel)

„To určitě ne. Protože v tom základním odborném výcviku nedostává praxi. Praxi získává praxi.“ (Vojtěch)

Vedení výslechu má svá specifika. Jak již bylo řečeno, je potřeba mít praxi, aby došlo k získání hodnotného důkazního materiálu. Ani jeden z dotazovaných začínajících policistů ještě výslech pachatele přečinu krádeže sám nevedl.

Shrnutí:

Na začátku jsem se dotazovaných ptal na pojem výslech, abych zjistil, zda dokážou, především začínající policisté, vysvětlit, co je jeho hlavním úkolem. Všichni se shodli na nejdůležitějším bodě, a tím je, že v průběhu výslechu má vyslýchající od vyslýchaného získat pravdivé informace o nějakém trestném činu. Výslech pak může mít hodnotu informativní nebo důkazní.

Během výslechu je uplatňována taktika. Ta přináší vyslýchajícímu řadu možností, jak potřebné informace získat. Respondenti o taktických postupech slyšeli, avšak bylo pro ně obtížné je přesně formulovat. Policisté s praxí mají své postupy zažitě a jejich začínající kolegové se s nimi seznámili doposud pouze ve škole. Všichni si byli vědomi, že taktické postupy by se měly v průběhu výslechu měnit či prolínat. Za důležité považují i to, že by si každý vyslýchající měl uvědomit

rozdílnost vyslýchaných osobností především po psychické stránce a taktické techniky tomuto přizpůsobit.

Respondenti s krátkou praxí ještě neměli možnost si taktiku během výslechu sami vyzkoušet. Všichni dotazovaní mají s přijímáním na nové pracoviště a zaučováním po absolvování základního odborného výcviku dobrou zkušenost. Policisté s praxí jsou ochotni novým kolegům pomoci a dá se říci, že je to tak zvykem na většině oddělení.

4.7.2 Kategorie: Komunikace s pachatelem přečinu krádeže vloupáním

Subkategorie: Specifika komunikace s pachatelem

Již od počátků lidské společnosti bylo nutné, aby se jedinci byli schopni dorozumět. Vzájemné vyměňování informací tedy můžeme považovat za základní lidskou potřebu. Během komunikace jsou hlavními stranami procesu odesílatel a příjemce sdělení, jak uvádí Vysekalová. Komunikačními nástroji je zpráva a médium. (Vysekalová, 2001: 19) Dotazovaní se v charakterizaci komunikace shodli, považují ji za výměnu informací.

„Tak komunikace je výměna informací mezi např. dvěma osobami.“ (Pavel)

Komunikace v policejní praxi má svá pravidla, avšak cíl zůstává stejný. *„K výměně informací při výslechové interakci dochází v bezprostředním kontaktu mezi vyslýchaným a vyslýchajícím, v procesu komunikace. Při komunikaci dochází mezi vyslýchajícím a vyslýchaným k výměně hodnot – informací, významů, vznikají a rozvíjí se mezi osobní vztahy, které zpětně ovlivňují komunikaci.“ (Spurný, 2003: 88)*

Respondenti definovali komunikaci s pachatelem např. takto:

„Dochází k výměně informací, který jsou pro nás důležité v nějakém tom trestním řízení.“ (Šimon)

Zajímalo mě, jaký rozdíl sami spatřují mezi běžnou komunikací a komunikací s pachatelem.

„K pachateli zaujímáme malinko jiné postavení z hlediska vlastní bezpečnosti, z hlediska následné taktiky právě toho výslechu. Dále je třeba si chránit ty informace. Nevyzradit mu nějakou důležitou informaci, která by mu mohla napomoci v jeho taktice obrany výslechu, atd.“ (Pavel)

„Pokud víme, že je to pachatel, tak by ta komunikace měla směřovat, aby se k té věci přiznal. A běžná komunikace, to je spíš taková komunikace, kde jsou lidi schopný dokázat, že něco někde viděli nebo slyšeli o tom, že to ten pachatel fakt je.“ (Karel)

Chmelík definuje výslechovou komunikaci následujícím způsobem:
„Komunikace s vyslychanou osobou probíhá ve dvou základních formách. První je verbální komunikace a druhá je označována jako neverbální (tzv. nonverbální) komunikace. Obě formy komunikace jsou do značné míry ovlivňovány typem vyslychané osoby.“ (Chmelík a kol., 2005: 164)

Toto je nutné si při komunikaci uvědomit, jak prohlásili všichni dotazovaní. Sledování neverbální komunikace považují za důležitý prvek výslechu a vodítko k tomu, zda pachatel mluví pravdu. Jeden ze začínajících policistů prohlásil, že o pojmu neverbální komunikace ve škole slyšel, avšak neví, na co se u pachatele zaměřit, na co si dávat pozor.

„Řeč těla pachatele – to jsou různé mimiky. To je, jak se chová, jestli se potí, jestli si během těch otázek nějakým stylem pomáhá rukama. (Šimon)

Dají se z neverbální komunikace usuzovat nové informace, popř. jaké? Ano, informace, že ta osoba si prostě vymejší, že nejedná správně.“ (Karel)

Subkategorie: Překážky během výslechu pachatele

Jak již bylo řečeno, během dorozumívání se může stát, že se vyskytnou různé „šumy“ způsobené okolím, ale i neporozuměním sdělení, apod. Pokud chceme zprávu správně interpretovat, měli bychom si tohoto být vědomi a snažit se nežádoucí šumy odstranit nebo alespoň minimalizovat. (Vysekalová, 2001: 19)

Respondenti na dotaz týkající se podmínek, za kterých by měl být výslech, potažmo komunikace s pachatelem, realizován, odpovídali rozdílně. Začínající policisté se soustředili na prostředí výslechu, kdežto policisté s praxí vyzdvihovali především podmínky týkající se vyslýchaného.

„Osoba by měla být strýzlivá, zdravá, nebýt pod vlivem návykových látek. Aby byla psychicky a fyzicky ten den schopná.“ (Vojtěch)

„Tak určitě nějaký to prostředí musí bejt připravený. Včetně toho třeba že by mělo bejt zavřené okno, aby třeba nemohl utéct.“ (Šimon)

Průběh i výsledek komunikace mezi vyslýchaným a vyslýchajícím může negativně ovlivnit interpersonální percepce (první dojem, profesní zkreslení, předsudky, osobní problémy). Mohou se tedy vyskytnout překážky, se kterými by si měl policista poradit.

Objevil se názor, jež upozorňoval na prostředí výslechu (ruch, přítomnost dalších osob). Za další překážku pak byla považována např. srozumitelnost otázek vyslýchajícího. Policisté s praxí pak shodně uvedli, že překážka, kterou lze jen velice obtížně překonat a na jejíž zvládnutí je potřeba hodně zkušeností, je to, když vyslýchaný nechce komunikovat.

„Tak každý ten policista nemusí být třeba sympatický pachateli, tím pádem by s ním třeba nekomunikoval. Někoho zná, to je taky překážka. Někdo se stydí za svoji činnost, kterou udělal, tak ta komunikace vážne.“ (Vojtěch)

Během rozhovorů jsme se dostali k pachateli trestného činu jakožto k vyslýchanému. Všichni respondenti uvedli, že je rozdíl mezi prvopachatelem a recidivistou. A to především v tom, že recidivista už do jisté míry zná taktické postupy policistů, proto je důležité techniky výslechu střídat, jak již bylo výše zmíněno.

„Je rozdíl jednat s prvopachatelem a recidivistou? Tak určitě, protože recidivista už bude na nějaký výslech a jednání s policií zvyklej, takže v tom bude kovanej a jen tak se nepřizná. Od prvopachatele by mohlo bejt jednodušší dostat to přiznání, než když je ten člověk zkušeněj.“ (Šimon)

Shrnutí:

Základní odborný výcvik má uchazečům o zaměstnání u Policie České republiky umožnit získat i komunikační dovednosti týkající se výkonu tohoto povolání, jelikož je rozdíl mezi komunikací v běžném životě a komunikací např. během výslechu. V obou případech dochází k výměně informací, avšak policista získané informace potřebuje k objektivnímu objasnění věci v trestním řízení.

Dotazovaní jedinci považují „umění komunikace“ ve své práci za důležité, často obtížné. Každý vyslýchaný je jiný, na což policista nesmí zapomínat, ba naopak musí se umět přizpůsobit komunikaci tak, aby dosáhl cíle – objasnění věci, a to v rámci zákona.

U začínajících policistů mě zajímalo, zda již někdy během své praxe měli možnost komunikovat s pachatelem přečinu krádeže vloupáním. Karel se s komunikací s pachatelem dosud nesetkal. Šimon byl přítomen na místě činu, ale výslechu pachatele se taktéž neúčastnil. Jeho úkolem bylo zajištění stop na místě.

Policistů s praxí jsem se dotazoval na připravenost začínajících kolegů na komunikaci s pachatelem. Pavel si myslí, že absolventi základního odborného výcviku jsou na tuto komunikaci připraveni, kdežto Vojtěch je přesvědčen o tom, že se učí až praxí.

4.7.3 Kategorie: Připravenost začínajícího policisty na výslech pachatele přečinu krádeže vloupáním

Subkategorie: Edukace během základního odborného výcviku

Pokud se člověk uchází o místo policisty, musí absolvovat základní odbornou přípravu. Jejím úkolem je připravit jedince na výkon služby. Za cíl si pokládá především zvýšení psychické i fyzické odolnosti, osvojení odborných a sociálních kompetencí.

Edukace probíhá na teoretické úrovni, následně si uchazeči to, co se naučí, mohou vyzkoušet během modelových situací a praktických cvičení. Výsledkem by

měl být policista, který dokáže zvládnout komplexní řešení jednoduchého služebného zákroku.

Jednou z otázek bylo, jak by sami absolventi charakterizovali tento výcvik a jak obsáhlé jsou informace, které jim příprava přinese.

„Charakterizoval bych ho takovou hodně zrychlenou přípravou na tu službu. Ted' už vím, že na školu chodí na rok, ale my jsme byli půl roku. Takže takový jenom ty základy okrajový.“ (Šimon)

„Tak naučil jsem se tam takový ty základy k policejní práci. Zákony, co to obnáší, jak jednat s lidma. Prostě naučit se různé ty věci, jako použití zbraně a tak. To co člověk normálně nezná.“ (Karel)

Kolegové s praxí na dotaz stýkající se znalostí a dovedností, se kterými přicházejí začínající policisté do praxe, odpověděli, že jsou dostačující (podle Pavla), avšak jsou pouze teoretické (podle Vojtěcha).

Během základní odborné přípravy dochází ke vzdělávání dospělých lidí, což má svá specifika. Mezi výhody edukace dospělých patří např. větší schopnost soustředění a zapamatování si na základě pochopení podstaty (trvalejší charakter naučeného). Ale mohou se objevit i překážky, ke kterým se řadí konzervativní postoj a pasivita, nesamostatnost a hledání vzorů. Oběma začínajícím policistům dělalo největší problém zapamatování si zákonů.

Pro dospělého člověka nemusí být úplně snadné rozhodnout se pro další vzdělávání, musí mít motivaci, která je silná, vede ke zdárnému cíli, čímž je v tomto případě povolání policisty. Respondenti shodně uvedli, že největší motivací bylo přání vykonávat tuto práci.

Každý vyučující by měl dbát didaktických principů či zásad, které vyplývají ze základních zákonitostí vyučovacího procesu. Jedná se o obecné požadavky. Dotazovaní se během základního odborného výcviku setkali s názorností, aktivitou, soustavností, propojením teorie s praxí a přiměřeností, jak vyplývá z rozhovorů.

„Nejnázornější byly ty modelovky. U těch si člověk vyzkouší nějaký to jednání s pachatelem, nebo s těma lidma. To je lepší než bejt v tej lavici a poslouchat jen tu teorii čistě.“ (Šimon)

Subkategorie: Základní odborný výcvik a přečin krádeže vloupáním

V průběhu krádeže vloupáním dochází ke vniknutí pachatele do objektu za podmínek, že jsou překonány nějaké překážky. Poměrně velkou část pachatelů tohoto přečinu tvoří věkově mladší pachatelé. Typickým znakem těchto pachatelů je, že nejsou důkladně připraveni a provedení vloupání proto není zcela dokonalé.

Zajímalo mne, zda se dotazovaní začínající policisté ve škole setkali s modelovou situací, která se týkala právě krádeže vloupáním. V jednom případě se mi dostalo kladné odpovědi, druhý respondent se s touto situací nesetkal. Policistů s praxí jsem se tázal na dostatečnost základního odborného výcviku směrem k jednání s pachatelem přečinu krádeže vloupáním. Vojtěch ho považoval za nedostatečné, kdežto Pavel si myslí, že výcvik dokáže připravit účastníky přípravy přiměřeně.

Pachatelem může být pouze fyzická osoba, která svým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu. Pachatel po sobě na místě činu zanechává různé stopy, které se mohou stát důkazním materiálem. Stopou může být jak změna v materiálním prostředí, tak vědomí člověka. Vzniká působením pachatele. Respondenti definují důkazní materiál např. takto:

„Takže důkazní materiál jsou nějaký třeba zajištěný předměty, nebo při vloupání otisky stop, rukou, prstů...“ (Šimon)

Dotazované absolventy základního odborného výcviku jsem požádal, zda by mohli říct, jestli vidí rozdíl mezi tím, co se naučili ve škole a tím, jak to chodí v praxi.

„No spočívá to v tom, že tam jsou určitý modelovky, který prostě jsou daný a kde ty věci mají nějakým stylem nějaký postup, i když na tom místě je to potom úplně jiný. Tam to prostě není tak reálný, tam to vychází ze situace, která je na místě.“ (Karel)
„Ve škole je to teorie, která by v praxi v každém případě nemohla ani fungovat, no.“ (Šimon)

Stejnou otázku jsem položil i policistům s praxí.

„No to asi jo, protože nikdy ve školních okruzích nebudou zařazené všechny případy, protože každý případ je maličko specifický, je jiný. Na to se nikdo nikdy nemůže připravit. Myslím si, že ta škála těch připravených modelových situací a příkladů je široká, tak nikdy to nemůže nahradit skutečnou praxi.“ (Pavel)
„Tak oni se naučí teoretickou část, takže se pak tou teorií řídí, ale ono to tak v praxi vlastně nefunguje. Nebo nefunguje... Funguje, ale praxe je prostě jiná. Každý případ je jiný, než který mají naučený někde z knížek nebo od vyučujícího.“ (Vojtěch)

Shrnutí:

Základní odborný výcvik má za úkol připravovat jedince na výkon služby u Policie České republiky. Dá se říci, že je to povolání, ve kterém zaměstnanec potřebuje mít poměrně rozsáhlý přehled o zákonech naší republiky, zároveň musí mít dobré komunikační schopnosti, jisté sociální citění a v neposlední řadě být fyzicky zdatný.

Během výzkumu mne zajímalo, zda jsou budoucí policisté během základního odborného výcviku dostatečně seznámeni s přečinem krádeže vloupáním. Zjistil jsem, že jisté povědomí mají, teoreticky ví, jak se v tomto případě zachovat a jak postupovat, ale sami připouští, že praxe se od teorie velmi liší.

Přínos základního odborného výcviku je dle policistů s praxí nepopíratelný, ale i přes to se začínající kolegové většinu naučí až praxí. Příprava nemůže obsáhnout všechny případy, protože ve skutečnosti je každý jiný, nelze na ně aplikovat žádnou šablonu, podle které by se dalo přesně postupovat. I tak by bylo obohacení výcviku o více praktických cvičení přínosem. Zároveň jeden

z dotazovaných policistů s praxí uvedl, že by se základní odborný výcvik měl více věnovat komunikačním dovednostem a jednání s lidmi.

Absolventi základního odborného výcviku vidí jako nejzajímavější část kurzu modelové situace a taktiku. Sami by uvítali rozšíření praktické části. V začátcích výkonu služby jim nejvíce pomohlo, že měli jakýsi všeobecný přehled o tom, co je čeká na místě činu, apod. Základní odborný výcvik je však podle jejich slov na jednání s pachatelem přečinu krádeže vloupáním nepřipravil.

Závěr

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor patřící pod ministerstvo vnitra. Jak již sám název napovídá jeho úkolem je střežit naši společnost a udržovat v ní pořádek a bezpečí. Policie by měla chránit lidské životy, ale i majetek a zároveň by se měla snažit trestné činnosti předcházet. Práce policisty je velice náročná. Každý policista musí mít celou řadu kompetencí a během praxe by se měl snažit o jejich rozvoj. Jedině tyto kompetence získává během vzdělávání, které výkonu služby předchází.

Je nutné brát zřetel na to, že vzděláváním u Policie České republiky prochází dospělí lidé. Jejich výuka má svá specifika, kterými se zabývá andragogika, teorie týkající se vyučování dospělých. Není pravda, že v dospělosti ztrácíme schopnost učit se. Naopak je zde i řada přínosů. Základní odborný výcvik má za úkol připravit zájemce o povolání policisty na výkon služby. Aby byla výuka efektivní, musí dbát na dodržování didaktických principů.

Policista se během praxe setkává s výsledkem jakožto s výpovědí kriminalisticky a právně významné události. Jeho úkolem je potom získávání informací o skutkovém stavu věci, v němž jsou případné nejasnosti. Jde o nejčtenější prostředek získávání důkazů. Výslech má své druhy, přičemž každý z nich vyžaduje odlišný způsob jednání ze strany policisty. Policista by měl využívat různé taktiky a komunikační dovednosti, aby dosáhl co nejlepšího výsledku výslechu, čímž by měla být úplná a pravdivá výpověď.

Pro tuto práci bylo důležité i definování krádeže vloupáním, jakožto trestného činu proti majetku, kdy pachatel musí překonat překážku. K osvětlení tohoto přečinu mohou policistům pomoci stopy, základní kriminalistická kategorie, protože hrají významnou roli v procesu poznání.

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit pro začínající policisty materiál, ze kterého by mohli čerpat základní pojmy jako komunikace s pachatelem a taktika při výslechu přečinu krádeže vloupáním. Zároveň jsem se prostřednictvím analýzy názorů policistů začínajících i s praxí snažil získat jejich názor na připravenost začínajících policistů na komunikaci a taktiku během výslechu pachatele přečinu krádeže vloupáním. Vzorek policistů, který jsem zvolil pro tento výzkum, byl příliš malý na to, aby bylo možné výsledky analýzy generalizovat.

Na základě analýzy vyplynulo, že délka praxe hraje na dotazovaný problém velkou roli. Prostředí, ve kterém policisté pracují, je ovlivňuje poměrně velkou měrou, protože po absolvování základního odborného výcviku má začínající policista pouze všeobecné povědomí o výsledku pachatele přečinu krádeže vloupáním, jak podle policistů začínajících, tak s praxí. Potom záleží na tom, zda mu jsou služebně starší kolegové ochotni pomoci. Respondenti byli ochotni na otázky odpovídat, ač v některých případech byla na obtíž nižší výřečnost. Během rozhovorů bylo proto potřeba využít i doplňující otázky, které pomohly k lepšímu porozumění dotazovaného výzkumníkem.

Z celkové interpretace vyplynulo, že základní odborný výcvik je schopen začínající policisty připravit na výsledch přečinu krádeže vloupáním jak po stránce taktiky, tak komunikace pouze po stránce teoretické. Praxe se zdála začínajícím policistům poměrně vzdálené tomu, co se během přípravy naučí, ale sami uznali, že každý případ vyžaduje individuální přístup a že není možné tuto jedinečnost v modelových situacích během výuky podchytit zcela. Dotazovaní začínající policisté se s případem přečinu krádeže vloupáním v praxi setkali, kdy plnili prvotní úkony, ale dosud sami pachatele nevyslychali a ani si nevěřili, že by výsledk samostatně zvládli.

Základnímu odbornému výcviku potom vytkli to, že je celkově zaměřen převážně teoreticky, což je v některých oblastech přímo žádoucí, avšak konkrétně aplikace komunikace a taktika výsledku by mohla být prakticky procvičována více a bylo by to žádoucí, jak uvádí obě skupinky dotazovaných policistů.

Výsledky analýzy tohoto výzkumu bych rád využil především k obohacení své profesní praxe. A to především směrem k služebně mladším kolegům, protože jsem pochopil, že to, co policistovi s praxí může připadat samozřejmé a jasné, policista začínající nemusí vůbec znát a umět v praxi aplikovat.

Použitá literatura

Barták, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

Bělohávková, V. *33 základních technik vyjednávání*. Brno: Computer Press, 2003. ISBN 80-251-0033-2.

Beneš, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.

Boukalová, H. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-7308-409-7.

Demlová, E. a kol. *K verbální a neverbální komunikaci: výběr z prací českých a slovenských autorů*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2004. ISBN 80-7042-662-4.

Drašík, A. a kol. *Přehled judikatury. Trestné činy proti majetku - krádež*. Praha: ASPI Publishing, 2003. ISBN 80-86395-51-0.

Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

Hrudka, J., Zámek, D. *Organizace a činnost policejních služeb: stav k 1.1.2012*. Praha: Police history, 2012. ISBN 978-80-86477-56-5.

Chmelík, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.

Jandourek, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-630-X.

Konrád, Z., Němec, M., Novotný, F. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2.

Kratochvíl, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

Macek, P., a kol. *Pořádková činnost policie*. Praha: Police history, 2003. ISBN 80-86477-16-9.

Matiášek, J., Soukup, J., Bárta, B. *Teorie a praxe výslechu – maketa*. Praha: Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 1970.

Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN: 80-7179-878-9.

Mužík, J. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-220-9.

Němec, M. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní Akademie České republiky, 2003. ISBN 80-7251-141-6.

Nový, K. a kol. *Služební poměr příslušníků Policie České republiky*. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-176-6.

Procházka, M., Somr, M. *Kapitoly z didaktiky vzdělávání dospělých*. České Budějovice: V-Studio, 2008. ISBN 978-80-254-1919-9.

Punch, K. F. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-468-7.

Recknagel, M., Rohmann-van Wüllen, H. *Jak komunikovat chytře: tipy a triky pro zvládnání obtížných rozhovorů*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4022-5.

Semrád, J. a kol. *Kapitoly z profesní pedagogiky*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1997. ISBN 80-85981-72-6.

Spurný, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3.

Švaříček, R., Šed'ová, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Tomášek, J. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2982-4.

Učební materiál Střední policejní školy MV v Brně, 2006

Vangeli, B. *Zákon o Policii České republiky*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-142-0.

Veselý, J., a kol. *Průvodce policisty trestním řízením a trestním soudnictvím nad mládeží: se vzory procesních postupů*. Policie ČR. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-491-9.

Vichlenda, M. *Kriminalistika I.díl – Úvod do kriminalistiky a kriminalistická technika*. Holešov: Tiskárna SPŠ MV v Holešově, 2003.

Vokuš, J. *Policie České republiky: pomáhat a chránit*. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. ISBN 978-80-254-6098-6.

Vybíral, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2

Vykopalová, H. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-244-0084-7

Vysekalová, J. *Psychologie reklamy*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-9067-X.

Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník*

Zákon č. 273/2008 Sb., *Zákon o Policii České republiky*

Zákon č. 361/2003 Sb., *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*

Seznam příloh

Jelikož byly rozhovory velice dlouhé, přikládám pouze jeden rozhovor s policistou s praxí a jeden rozhovor se začínajícím policistou.

PŘÍLOHA Č. 1: Rozhovor – POLICISTA S PRAXÍ (PAVEL)

PŘÍLOHA Č. 2: Rozhovor - ZAČÍNÁJÍCÍ POLICISTA (ŠIMON)

PŘÍLOHA Č. 1:

Rozhovor – POLICISTA S PRAXÍ (PAVEL)

Kdybys měl vlastními slovy charakterizovat pojem výslech, jak by to bylo? Tak výslech je proces, který využíváme k získávání maximálního počtu informací k dané skutečnosti

Co je cílem výslechu? To jsou právě ty informace, kterými si doplníme veškeré chybějící údaje potřebné pro další řízení, ať k přestupku nebo trestnímu řízení.

Považuješ výslech za důležitý prostředek v procesním úkonu? Samozřejmě. Bez výslechu, bez vytěžování osob bysme se dál nemohli pohnout a nemohli bysme objektivně posoudit dané spisy.

Jaké podmínky by měly být splněny, aby mohl být výslech uskutečněn? Tak podmínky by měly být splněny: osoba by měla být přítomná, měla by být řádně poučená, měla by hovořit stejným jazykem, případně že by mluvila cizím jazykem, měl by být na místě tlumočnick, osoba by měla být střízlivá a neměla by mít nějakým způsobem psychickou nebo zdravotní újmu a měla by být svéprávná.

Myslíš si, že má výslech své „druhy“, popř. jaké? Tak druhy bych asi rozdělil na výslech podezřelého, výslech poškozeného, výslech svědka, výslech osoby mladší patnácti let, atd. Každý tento výslech má samozřejmě malinko jiný postup a vedení výslechu.

Využíváš taktiku výslechu v praxi? Určitě ano, při vytěžování osob kdekoli v terénu, na ulici používáme podobnou taktiku z hlediska informací jako při výslechu do počítače.

Můžeš jmenovat nějaký taktický postup? Taktický postup nejoblíbenější - nejprve shrnutí celé té události pro lepší přehled v tom daném výslechu. Takže si to prvně řekneme jenom ústně, jenom zkratkovitě, o čem se tak bude jednat. Co je cílem toho výslechu. A potom jdeme bod po bodu např. časovou posloupností, kde se postupně vyličí celá ta událost, která je třeba. Potom závěrem třeba doplňující otázky pro skutečné objasnění té věci.

Jaké možnosti nám tento taktický postup poskytuje? No tak právě vytěžení maximálního počtu skutečných, objektivních informací.

Popiš prosím, jak dochází k začleňování začínajícího kolegy do praxe. Takže získáváním zkušeností. Protože kolega, který začíná, má hotovou odbornou přípravu,

neznamená samozřejmě, že má zkušenosti v jednání s lidmi, poškozenými, se svědky, s podezřelými. Takže postupně by se měl začleňovat skrz jednodušší, snazší věci, např. přestupkové řízení apod. Postupně od kolegů získávat např. být postupně přítomen i u jejich výslechů, apod. A postupem času mohl být přítomen, radit mu. Policista by měl získat tolik informací, že by mohl výslech provádět sám.

Po jak dlouhé době dostane možnost si sám výslech přečinu krádeže vloupáním vyzkoušet? Jak si myslím, že dlouho? Po půl roce, nejméně.

Co je jeho úkolem při tom výslechu? Jeho úkolem je vyslechnout podezřelého tak, aby se získaly co nejobjektivnější informace, aby to tedy pokud možno vedlo k objasnění spisu. Samozřejmě ne žádným násilným, nečistým způsobem, ale odpovědět na všechny kriminalistické otázky a dojít prostě ke kladnému závěru, pokud možno.

Ví začínající policista, jak v tomto případě postupovat? Je na to připraven ze základního odborného výcviku? To si myslím, že ano, protože tam to určitě v modelových situacích několikrát zkouší. I když ta konfrontace se samotným pachatelem nebo podezřelým je samozřejmě potom trochu jiná.

Kdo je během výslechu začínajícího policisty přítomen? No tak určitě zkušenější policista, např. s vyšší funkcí nebo s vyšší hodností. Prostě vyslýchá se zkušenějším kolegou.

Zasahuje mu do výslechu zkušenější kolega? Měl by ho nechat pracovat samostatně, jen kdyby došlo k nějaké chybě, k nějaké procesní chybě jo, tak by ho měl určitě upozornit.

Myslíš, že je důležité začínajícím kolegům radit? Proč? Určitě ano, protože ty zkušenosti sami získat nemůžou.

Jsi sám ochotný pomoci, když začínajícímu policistovi není něco jasné? Ano, je to tady běžná praxe, tady u nás na oddělení.

Na závěr této části tě poprosím, abys mi vlastními slovy řekl, co tě napadne k výslechu pachatele, taktice výslechu, jejím specifikám. Určitě by se mělo chovat dobře, správně takticky, samozřejmě i správně procesně, co se týče veškerých poučení, atd. Mělo by se během výslechu postupovat tak, aby došlo k co nejpresnějšímu vylíčení celé dané události. Ten spis by měl být potom co možná nejlépe fungující třeba u soudu. A taktika je velice důležitá proto, aby se něco neopomnělo. Aby se ten podezřelý, aby došlo k jeho pokud možno spontánnímu

doznání, pokud to tedy ten pachatel skutečně udělal. Takže proto je ta taktika tak důležitá, aby se nic nezapomnělo a aby to co nejlépe psychologicky působilo na toho pachatele.

Co si představíš pod pojmem komunikace? Tak komunikace je výměna informací mezi např. dvěma osobami.

K čemu během komunikace dochází? K výměně informací.

Co si představíš pod pojmem komunikace s pachatelem? Výměna informací ohledně nějakého přečinu nebo jiného závažnějšího trestného činu nebo zločinu.

Myslíš, že je rozdíl mezi komunikací s pachatelem a běžnou komunikací? Ano, myslím si, že je v tom rozdíl. K pachateli zaujímáme malinko jiné postavení z hlediska vlastní bezpečnosti, z hlediska následné taktiky právě toho výslechu. Dále je třeba si chránit ty informace. Nevyzradit mu nějakou důležitou informaci, která by mu mohla napomocť v jeho taktice obrany výslechu, atd.

Určitě jsi slyšel pojmy verbální a neverbální komunikace. K verbální komunikaci se dostaneme. Nejprve mě zajímá, v čem vidíš důležitost neverbální komunikace (řeč těla pachatele)? Tak vidím v tom důležitost takovou, že jeho tělo ale i chování, tohle všechno tady to okolo nám může udělat velice dobrý úsudek právě o tom, jestli ten čin spáchal nebo ne. Na příklad nervozita, různé pohledy do země, odvrácení pohledů, atd. Velice důležité je číst tyhle neverbální prostředky k objasnění té věci.

Dají se z neverbální komunikace usuzovat nové informace, popř. jaké? Dají se usuzovat nové informace, minimálně o tom chování pachatele zjistíme. I třeba v porovnání, pokud pachatel je u výslechu třeba opakovaně, takže se dá srovnávat. Srovnávat s tím, jak se choval dřív, jak se choval před dobou, než spáchal nějaký ten trestný čin, to potom můžeme pozorovat třeba ty změny v chování u něho.

Co je úkolem komunikace mezi vyslychajícím a vyslychaným (ted' myšleno verbální)? Získání maximálního množství informací k řádnému objektivnímu objasnění věci.

Je důležité „umět komunikovat“ s pachatelem? Proč? Tak určitě ano, je důležité komunikovat s pachatelem z důvodu právě zase správného kvalifikování věci, objasnění věci, abychom potom my, připravili z toho zase co nejlepší informace, aby mohli oni provádět to řízení.

Myslíš si, že existují nějaké překážky, které by mohly dělat potíže během komunikace s pachatelem? Jaké? Takže jsou to překážky jako např. nějaký okolní vlivy - ruch, hluk, přítomnost jiných osob. Nedoporučuje se přítomnost nějakých kompliců nebo svědků, poškozenýho. Nedoporučuje se to, protože tohle všechno může ovlivnit tu komunikaci. Nejlepší je vyslýchat v uzavřené místnosti. Výslechová místnost, kde jsou obě osoby, vyslýchaný i vyslýchající na to připravený, probíhají všechny poučení a dochází k té spontánní výpovědi toho pachatele.

Je rozdíl jednat s prvopachatelem a recidivistou? Tak je v tom rozdíl, si myslím. Prvopachatel se určitě bude chovat, jednat jinak než recidivista, který je v tom ostřílený, u výslechu je opakovaně, má lepší obrané taktiky a je zkušenější celkově.

Jak by podle tebe měla komunikace s pachatelem probíhat? Komunikace by měla probíhat samozřejmě v rámci zákona. Měla by probíhat v klidu, pokud je to možné, srozumitelně. Pořádně pachatele poučit a řádně mu objasnit ostatní věci, protože si nemyslím, že by bylo dobře zvyšovat třeba hlas nebo naopak mluvit úplně při zemi. Je třeba mluvit normálně a plynule, ale svým způsobem s určitým respektem mu vyličít všechny skutečnosti a ten výslech takhle vést.

Má ta komunikace svá specifika, popř. pravidla? Zkus mi je přiblížit. Tak pravidla jako takový asi nevyjmenuju. Ale každá komunikace má specifika. Ať je to vyslýchaný, nebo i ta vyslýchaná osoba, pachatel nebo podezřelý. Každý se samozřejmě chová jinak. Jinak komunikuje, má jinou výřečnost, intonaci hlasu, nervozita je znát na hlase, atd. Tohle všechno je třeba číst. To jsou specifika komunikace, který jsou třeba číst.

Může provádět výslech pachatele více policistů? Ano.

Má to nějaké výhody? Jaké? Jestli to má nějakou výhodu, tak určitě je to malinko demonstrace nadřazenosti nebo síly. Když to řeknu jako vyšší opora v zákonu, jsou tam dvě osoby proti jedné. Nemyslím to jako nějak násilně, ale čistě z psychologického hlediska působení na toho pachatele.

V čem vidíš cíl výslechu obecně? Obecně, cíl výslechu, dostat se k pravdivým skutečnostem, pokud možno k objasnění věci.

Je začínající policista (podle tebe) seznámen s tím, jak by měla komunikace s pachatelem vypadat? Myslím si, že na školách se tohle učí, takže teoreticky je na správnou komunikaci připraven.

Je, dle tvého názoru, možné se této komunikaci naučit či ji nějakým způsobem zdokonalit? Jakým způsobem? No takže zdokonalit buď různými kurzy - psychologickými, komunikačními, asertivními kurzy. A z druhé strany samozřejmě zkušenostmi. Získává zkušenosti od starších kolegů, vybudovává si svůj vlastní názor, taktické postupy, a to se odráží na té komunikaci. Jednou, párkrát udělá chybu, potom příště už to neudělá. Vede to už jinak, jinak komunikuje.

Na závěr této části tě poprosím, abys mi vlastními slovy řekl, co tě napadne ke komunikaci, komunikaci s pachatelem, postupům a specifikám komunikace s pachatelem. Komunikace s pachatelem je velice důležitá. Pak mě napadne velice dobře zvolit psychologicky druh komunikace podle toho pachatele – způsob jednání s ním, podle toho jak on se cítí, jak on se chová – tomu je velice důležitý přizpůsobit tu komunikaci. Když to bude pachatel např. mladší patnácti let, nemá smysl tady na něj zvyšovat hlas. Když tu bude někdo agresivnější, nějaký ostřílený recidivista, jednáme s ním zase trochu malinko jiným směrem. Zkusit jinou taktiku např. přátelskou, uvařit kávu, atd. Komunikovat přátelsky, až potom teda, když by bylo znát, že lže ta osoba, tak je třeba přitvrdit. To je důležitý.

Jaký máš názor na znalosti a dovednosti začínajících kolegů? (Jsou dostačující, či chybí,...) Jsou dostačující.

Myslíš si, že se základní odborný výcvik snaží o to, aby získané vědomosti a dovednosti měly trvalý charakter? Jakým způsobem se tohoto snaží docílit? To si myslím, že ano. Že se o to snaží výcviky. Hlavně co nejvíc prostřednictvím těch modelových situací, a potom při následné praxi např. v Praze, když jdou do výkonu služby, tak tam získávají opravdu takové trvalé zkušenosti.

Poskytuje základní odborný výcvik dostatečnou přípravu začínajícím policistům, nebo se skutečně učí až během nástupu do praxe? Čistě teoretické věci je škola naučí dostatečně. Praxi jako takovou je ve škole nikdy nenaučí, takže nejvíc se naučí, dejme tomu, v prvním roce služby, ve výkonu ale.

Vidíš rozdíl mezi tím, co se začínající policisté učí a tím jak to chodí v praxi? V čem tento rozdíl spočívá? No to asi jo, protože nikdy ve školních okruzích nebudou zařazené všechny případy, protože každý případ je maličko specifický, je jiný. Na to se nikdo nikdy nemůže připravit. Myslím si, že ta škála těch připravených modelových situací a příkladů je široká, tak nikdy to nemůže nahradit skutečnou praxi.

Na co by měl být během základní odborný výcvik kladen větší důraz? No tak větší důraz bych si myslel právě na tu komunikaci, a to si myslím třeba jak při výsleších podezřelého, poškozeného atd., tak celkově na jednání s lidmi, i se svými kolegy.

Je základní odborný výcvik přínosem pro praxi, popř. co může začínajícímu policistovi v začátcích nejvíce pomoci? Takže nejvíc mu mohou pomoci teoretické znalosti z daného kurzu nebo školy, protože to všechno bude pomalinku předělávat nebo předávat do praxe.

Je základní odborný výcvik dostačující směrem k jednání s pachateli krádeží vloupáním? Já myslím, že je, ano.

Na závěr této části tě poprosím, abys mi vlastními slovy řekl, co tě napadne k základnímu odbornému výcviku, jeho přínosu pro začínajícího policistu a jeho praxi, popř. co bys tomuto programu vytknul a proč. No hodnotit ho budu maximálně z hlediska před patnácti lety, kdy jsem tam byl já, protože teď nevím, jak to tam chodí, jaký mají okruhy. Protože vím, že se to měnily druhy příprav. Za nás už se zaváděly modelové situace. Kdy byla teda místnost obrovská s otočným hledištěm. Takže to bych určitě viděl jako velicej přínos, že se co nejvíc navodí ta situace toho jednání z praxe. Ať tam byly napodobený místnosti z hospody, restaurace, byly tam vagony, kupička, byly tam nádraží, byly tam, já nevím, sportoviště, atd. Jo, takže takhle bych to viděl. Teoretická příprava co se týká práva, kriminalistiky, si myslím, že je taky dostačující.

PŘÍLOHA Č. 2:

Rozhovor - ZAČÍNÁJÍCÍ POLICISTA (ŠIMON)

Kdybys měl vlastními slovy charakterizovat pojem výslech, jak by to bylo? Co to vlastně znamená? Takže vlastně výslech to je nějaký rozhovor teda mezi policistou a nějakým tím pachatelem trestného činu. Kdy vlastně se z něj snaží dostat, aby se vlastně přiznal na základě nějakých důkazů.

Co je cílem výslechu? Takže vlastně cílem výslechu je získání těch informací od něho. A vlastně aby se přiznal a přiznání k nějaký ty věci, který se dopustil.

Považuješ výslech za důležitý prostředek v procesním úkonu? No tak určitě. Získání informací od toho pachatele je jeden z nejdůležitějších úkonů.

Z jakého důvodu? No tak z důvodu že se dá s těma informacema nakládat a následně aby se pak usvědčil na základě těch důkazů. Anebo to přiznání...???

Jaké podmínky by měly být splněny, aby mohl být výslech uskutečněn? Tak určitě nějaký to prostředí musí bejt připravený. Včetně toho třeba že by mělo bejt zavřené okno, aby třeba nemohl utýct, nebo aby tam nebyly nějaký plakáty nahých holek, jak to bejvá v kancelářích.

Myslíš si, že má výslech své „druhy“, popř. jaké? Tak určitě tam nějaký taktický druhy výslechu jsou, ale jelikož jsem výslech ještě moc neprováděl, tak je teď nedokážu vyjmenovat.

Už jsi někdy slyšel pojem taktika výslechu? Už jsem to slyšel na škole, ale nějak jsem se s tím v současný mojí praxi ještě nesetkal.

V jaké souvislosti teda? V souvislosti s tím, jak se postupuje při výslechu vlastně.

To jste měli ve škole? No ve škole. No jenom vlastně ve škole.

Co si představíš pod tímto pojmem? Takže nějaký druhy prostě různých postupů u toho výslechu, kam směřují otázky. A jaký otázky klademe.

Můžeš jmenovat nějaký taktický postup? Takže nějaký to navádění k mluvení pravdy toho pachatele, nebo nepokládat nějaký otázky, nebo neříkat pachateli, že mám nějaký důkazy a nechat si to jako na nějakou pravou chvíli.

Jak podle něj tedy postupujeme? Podle toho postupu? No individuálně že jo, aby to k něčemu bylo. To si pak musí každej ujasnit při tom individuálním výslechu.

Jaké možnosti nám poskytuje tedy nějaký ten taktický postup? Tak možnosti nám poskytuje hlavně v tom, jak klást otázky, aby to k něčemu bylo.

Jaké možnosti nám taktika během výslechu poskytuje obecně? No asi stejná odpověď jako na tu předchozí otázku. Jak klást otázky, jak k tomu přistupovat, čím začít, čím pokračovat a jak reagovat, a to je všechno vlastně o tom pachateli.

Už jsi se během praxe setkal s výslechem přečinu krádeže vloupáním? Ne, tak u tohohle výslechu jsem nebyl, jelikož u nás na oddělení to dělají vlastně zkušenější kolegové. Čili my když se setkáme takhle s pachatelem vloupání, tak my zajistíme prvotní ohledání místa činu, zajištění stop a výslech už si dělá policista z dosahu.

Kdybys ho dělal, věděl bys, jak postupovat? No tak ohledně nějakých taktických výslechů a takhle, to bych moc dobře zvládnutý neměl. Jenom nějaký základní otázky bych věděl.

Využil jsi taktiku v praxi, popř. jak jsi postupoval, nemusí to být přímo u toho výslechu? No tak vlastně nejdřív, aby pachatel vlastně řekl, co tam dělal na místě, proč to udělal, aby se přiznal, no. Pokud nechce, tak na základě nějakých důkazů, co na něj máme, mu je říkat a dokázat pravdu.

Myslíš, že na všechny pachatele platí stejná taktika výslechu? No, to určitě neplatí. Každý je individuální, každý odpovídá jinak. Někdo, nějaký recidivista, se asi jen tak nepřizná, že jo. Ten už bude postupovat trochu chytřeji.

Má policista taktiky při výslechu měnit? Myslím si, že určitě je to dobrý, no. Že když se nemůže hnout z místa, tak se nemá cenu ptát furt stejným způsobem, že jo.

Je správné při výslechu taktiky různě prolínat? Nebo se vrátit k té samé později? Jo, no tak když třeba pachatel povolí a najednou začne třeba spolupracovat, tak asi se můžeme ptát jináč, jak se ptal třeba na začátku, dokud mu nezačal odpovídat.

Kolik výslechů s pachateli jsi dovedl k jeho doznání? Tak já, jak jsem říkal, jsem ty výslechy nevedl

Tak třeba venku, když jsi teda s někým mluvil, musel jsi předkládat důkazní materiál, když jste ho teda chytli? Tak venku, tam jsme důkazní materiál zajistili. Buď jsme to dělali my, nebo kriminalistický technik a vlastně to mu důkazy předkládali až při výslechu.

Na závěr této části tě poprosím, abys mi vlastními slovy řekl, co tě napadne k výslechu pachatele, taktice výslechu, jejím specifikám. Takže ta taktika výslechu je nějaký ten rozhovor s tím pachatelem, aby prostě se dovedl k nějakému zdárnému konci. A když třeba odmítá se k tomu vyjádřit, tak se použijou ty stopy, co máme zajištěny a na základě silnějších argumentů se ho snažíme dohnat k přiznání.

Co si představíš pod pojmem komunikace? Takže komunikace je nějaký rozhovor, že jo. V tomhle případě je mezi pachatelem a policistou, no.

Všeobecně jako komunikace. Komunikace je výměna informací

K čemu dochází během komunikace? Dochází k výměně informací, který jsou pro nás důležitý v nějakým tom trestním řízení.

Co si představíš pod pojmem komunikace s pachatelem? Takže to už je vlastně zjištění těch informací důležitých pro to naše řízení. Vlastně co se tam na tom místě stalo, pro ten trestný čin co udělal.

Myslíš, že je rozdíl mezi komunikací s pachatelem a běžnou komunikací? Tak určitě. Když komunikujeme s pachatelem, tak od něj chceme získat informace. A při běžnej komunikaci je to běžnej rozhovor, kdy vlastně nejde o nic tak důležitýho. Od pachatele chceme přiznání, jak ten čin provedl. A navíc tam je ten rozdíl, že on nám to většinou říct nechce. Že je to k tej konkrétní věci.

Takže v tom vidíš ten hlavní rozdíl. Hm

Určitě jsi slyšel pojmy verbální a neverbální komunikace. K verbální komunikaci se dostaneme. Nejprve mě zajímá, v čem vidíš důležitost neverbální komunikace (řeč těla pachatele)? Tak tam vlastně je důležitý chovat se sebevědomě, že jo. Aby z nás necítil, že jsme si nejistý, v tom co říkáme - díky neverbální komunikaci. Tohle si moc nepamatuju. Víím, že jsme si na škole říkali o neverbální komunikaci, ale přesně nevím, na co si tam dávat pozor nebo na co se zaměřit u toho pachatele, na řeč jeho těla. Co co vlastně znamená.

Dají se z neverbální komunikace usuzovat nové informace, když mu předložíš nějakou informaci, tak jak on se vlastně bude chovat? No tak určitě se dá poznat, jestli on jako neví. Třeba, já nevím, je prokázáno, že když se koukne na chvílku do prostoru, nahoru, že neví, je si nejistej. Ale nastudovaný to teda osobně nemám.

Co je úkolem komunikace mezi vyslychajícím a vyslychaným? Takže vyslychaný má nějaký z těch informací pro nás důležitých.

Je důležité „umět komunikovat“ s pachatelem? Když ano, tak proč? Určitě, protože jinak vlastně by pro nás ten výslech neměl moc smysl. Nedotáhli bysme ho do zdárnýho konce.

Myslíš si, že existují nějaké překážky, které by mohly dělat potíže během komunikace s pachatelem? Jaké? Tak překážkou by bylo, kdybysme k tomu neměli nějaký informace pro nás důležitý. Jinak záleží na tom, kdo a jak ten výslech vede. To si myslím, že je největší překážka.

Je rozdíl jednat s prvopachatelem a recidivistou? Tak určitě, protože recidivista už bude na nějaký výslech a jednání s policií zvyklej, takže v tom bude kovanej a jen tak se nepřizná. Od prvopachatele by mohlo bejt jednodušší dostat to přiznání, než když je ten člověk zkušeněj.

Jak by podle tebe měla komunikace s pachatelem probíhat? Tak měli bysme na to mít připravený to prostředí. Měli bysme u tý komunikace, u toho výslechu, být

sebevědomí. Nemělo by být cítit, že nevíme, nebo že nemáme ty informace důležité pro to konkrétní řízení. Měli bysme bejt na ten výslech prostě připravený, no.

Má svá specifika, ta komunikace, nebo pravidla? Tak určitě má pravidla, ale...

Když tak mi je zkus přiblížit. Ty pravidla? **Ano.** Tak vlastně začít tím co se vám stalo. A hned nezačínat nějakým přiznáním. Anebo mít nejdřív nějaký otázky okolo, a pak vlastně jakoby přitvrzovat. Důkazy mu říkat, když by se k tomu neměl a postupně ho jako navést k tomu přiznání.

Může provádět výslech pachatele více policistů? Myslím si, že je lepší když provádí výslech pachatele třeba dva policisti najednou, tak že je to určitě lepší.

Má to nějaké výhody? Má to výhodu v tom, že už se necítí tak silnej. Když je to vlastně jeden na dva, tak je to určitě lepší než jeden proti jednomu, že jo.

V čem vidíš cíl výslechu obecně? Výslech nám přináší ty informace nebo přiznání, no.

Komunikoval jsi někdy sám s pachatelem přečinu krádeže vloupáním? Tak komunikoval jsem s ním většinou na tom místě, kde byl chycenej, ale už ne u výslechu

Jaký byl tvůj úkol? Úkol můj byl vlastně zajistit nějaký ty důkazy, nebo nějaký stopy. No prvotně zajistit ty stopy od něho.

Jak komunikace v praxi probíhala, třeba na místě toho činu s tím pachatelem? Tak vlastně komunikace na místě probíhala, že už byl třeba zadrženej, ten pachatel, a pak podle nějakých rozkazů vlastně z místa odvezli, už když ho měla zadržženýho hlídková, tak aby třeba vyprázdnil batoh, kapsy.

Jaký byl výsledek této komunikace? Komunikoval s tebou, nebo se ti doznal k tomu vloupání? Tak na místě až takhle úplně ne, to až potom. No na místě se vlastně nedoznával. Tam jenom, aby nám předložil nějaký ty stopy. Třeba kdyby vypáčil okno tímhle páčidlem. Tak občas se třeba povede, že to je on, ale to je málo případů. Většinou říkaj, že to tam leželo, že on šel okolo, že jo. Že s tím nemá nic společnýho.

Ovlivňuje komunikaci při výslechu síla důkazních prostředků? Určitě, z velký části.

V jaké části výslechu bys pachateli předložil důkazní materiál? Tak v tý části, kdyby se k tomu vlastně vůbec neměl. Když by říkal, že tam na místě nebyl, že tam ten předmět, kterým bylo provedený vloupání, že tam ležel. Pak bych mu předložil

třeba, že na něm jsou otisky jeho prstů, kdy by na ten argument už nemohl prostě nijak reagovat.

Na závěr této části tě poprosím, abys mi vlastními slovy řekl, co tě napadne ke komunikaci, komunikaci s pachatelem, postupům a specifikám komunikace s pachatelem. Takže u té komunikace je vlastně důležitý postupovat ze začátku jakoby mírnějc, a pak mu dávat nějaký ty argumenty, ohledně těch důkazů co na něj máme. No já nevím, no. Pokud by to bylo možný, tak určitě vyslychat ve dvou těch lidech. Vlastně navádět ho na nějaký ty otázky, na který chceme odpovědět, dostat ho vlastně tam, kam bysme chtěli, no.

Jak bys charakterizoval základní odborný výcvik, který jste absolvoval? Takže my byli na škole půl roku. Charakterizoval bych ho takovou hodně zrychlenou přípravou na tu službu, no. Teď už vím, že na školu chodí na rok, ale my jsme byli půl roku, no. Takže takový jenom ty základy okrajový.

Jak obsáhlé jsou informace, které jsi na kurzu získal směrem k praxi? No takže moc obsáhlé informace ne, no. Jak už jsem řekl, spíš jen ty okrajový základy. No a pak už je to na té praxi většinou.

Učení dospělého člověka má svá specifika, dokázal bys mi říct, co ti dělalo během přípravy na výkon povolání největší potíže? Tak největší potíže mně osobně dělaly nějaký takový ty otázky, co se musí člověk naučit. Ohledně práva třeba. Co se musí prostě naučit.

Co tě motivovalo k tomu, abys základní odborný výcvik absolvoval a následně zdárně dokončil? Motivovalo mě to, že kdybych výcvik nedokončil, tak bych nemohl nastoupit do toho povolání. Protože to je podmínka toho, abych mohl nastoupit.

Jaká oblast základního odborného výcviku pro tebe byla nejzajímavější? Tak nejzajímavější a rozhodně nejpřínosnější byly modelový situace, kdy si člověk jakoby vyzkouší tu situaci.

Považoval jsi metody základního odborného výcviku za názorné, dobře vstřebatelné? Můžeš uvést příklad? Nejnázornější byly ty modelovky, no. U těch si člověk vyzkouší nějaký to jednání s pachatelem, nebo s těma lidma. To je lepší než bejt v tej lavici a poslouchat jen tu teorii čistě.

Snažil ses aktivně podílet na výuce, pokud vám to bylo během výuky umožněno? Jak? Tak aktivně, já nevím, třeba během hodin práva, tak tam jsem se

toho neúčastnil, no. Tam vlastně člověk poslouchá přednes toho profesora. A píše si poznámky. Nějak aktivně jsem se nezapojoval.

Jak ses během výuky cítil? Měl jsi pocit, že požadavky na vás kladené, jsou přiměřené? Jo, určitě jsou přiměřené. Určitě záleží, kdo jakou vystudoval školu. Ten kdo má třeba nějaký právní zaměření, tak má větší výhodu. Já měl průmyslovku, takže právo a takhle pro mě bylo nový, ale dalo se to zvládnout.

Myslíš si, že základní odborný výcvik se snaží o to, aby získané vědomosti a dovednosti měly trvalý charakter? Jakým způsobem se tohoto snaží docílit? Tak aby měly trvalý charakter... Získané dovednosti jsou určitě přínosný, ale je to opravdu spíš ten základ, protože ve skutečnosti to funguje trochu jinak. A úplně se nejde držet těch získaných skutečností a vědomostí.

Zkoušel jsi jednat při praktických cvičení s pachateli krádeží? Při těch modelových situacích? Ano, měli jste tam nějaký takový případ? Hm, s pachateli krádeže, myslím si že ne. Tam se jednalo hlavně o neuposlechnutí výzev třeba při běžný kontrole, třeba při běžný kontrole jakoby na ulici, nebo kontroly silničního provozu řidičů. Ale s pachateli krádeže nebo vloupání jsme tam neprobírali při modelovejch situacích. To tam nebylo.

Je důležité zajišťovat důkazní materiál k usvědčení pachatele? Určitě, to je jedna z nejdůležitějších věcí.

Co vše si představuješ jako důkazní materiál? Takže důkazní materiál jsou nějaký třeba zajištěný předměty, nebo při vloupání otisky stop, rukou, prstů...

Jak bys ho rozdělil? Takže nějaký věci, takže věcný stopy, což jsou nějaký ty předměty. A pak stopy jako otisky prstů, biologický materiál, pachový stopy a tyhle.

Využil jsi tyto informace v praxi, co vás naučili ve škole? Jo, určitě nějaký to povědomí z té školy - jak zajišťovat stopy, jak postupovat na místě činu. Abysme ty důkazy nezkazili, tak to bylo přínosný.

Vidíš rozdíl mezi tím, co vás učili a tím, jak to chodí v praxi? No, určitě, no. Ve škole je to teorie, která by v praxi v každým případě nemohla ani fungovat, no.

V čem spočívá ten rozdíl? No tak rozdíl... v těch různých postupech, no. Na místě bys měl postupovat vlastně podle nějakých těch zásad ohledání místa činu. To bys ale na místě činu strávil čtyři hodiny, kdybys měl přesně postupovat podle těch naučených postupů.

Na co by měl být během základního odborného výcviku kladen větší důraz? Tak určitě na tu praktickou část, no. Nebo jakoby na ten výkon služby, no, protože je třeba zaměřit se víc do toho terénu.

Co bys na základním odborném výcviku změnil? No určitě nějaký ty osnovy, aby bylo zapojeno víc těch modelových situací a aby bylo víc nasazení třeba do těch obvodních oddělení. Aby ty oddělení spolupracovaly, nebo prostě trochu víc ty praxe, no.

Je základní odborný výcvik přínosem pro praxi, popř. co ti v začátcích nejvíc pomohlo? Tak určitě přínos má, protože dává ten všeobecný přehled. Že člověk trošku ví předem na místě co dělat. Že už tam na to nekouká, jako kdyby slyšel o všem poprvé v životě. Pak už se to třeba podle toho tolik nedodrhuje, ale nějaký základy to teda určitě jsou.

Je základní odborný výcvik dostačující směrem k jednání s pachateli krádeží vloupáním? No tak základní výcvik k tomu, aby člověk mohl vést zdárně nějaký výslech, určitě nestačí. To už si pak musí okoukat od těch starších kolegů, který v tom mají praxi, no.

Na závěr této části tě poprosím, abys mi vlastními slovy řekl, co tě napadne k základnímu odbornému výcviku, jeho přínosu pro začínajícího policistu a jeho praxi, popř. co bys tomuto programu vytknul a proč. Tak jak už jsem říkal – ten základní odborný výcvik připraví toho policistu na ty základní situace. Má tedy povědomí, jak se chovat na místě činu, jak vyslýchat pachatele, čeho se vyvarovat. Ale jsou to vážně jenom takový ty základy, který by rozhodně nestačily k tomu úspěšnému vedení výslechu. Pak už se ten člověk musí zdokonalovat tou praxí a zeptat se těch zkušenějších kolegů, jak vlastně dál rozvíjet ty možnosti toho výslechu. Co bych programu toho základního výcviku vytknul, že se tam málo zaměřují na tu praktickou část, na ten výkon služby, no. To je asi tak všechno.